

Η

Ηδύφωνο

στα μονοπάτια του πολιτισμού

17.04.2016

www.simerini.com.cy

η σιμερίνη

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ:

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΙΝΑΙ
ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ

// ΣΕΛΙΔΕΣ 12-13

ΤΕΥΚΡΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ - ΑΛΕΞΗΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ:

ΤΑ «ΓΙΑΤΙ» ΚΑΙ ΤΑ «ΠΩΣ» ΕΝΟΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

// ΣΕΛΙΔΕΣ 8-9

MAURICE MAETERLINCK:

ΕΝΑΣ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ
ΒΕΛΓΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

// ΣΕΛΙΔΑ 5

Η τέχνη είναι ένας ελιγμός ευτυχίας ώστε να μπορούμε να υπάρχουμε κάπως αναπνευστικά δυστυχημένοι ☪ Νίκος Καρούζος

ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΥΛΟΥ

«ΕΡΥΘΡΟΤΕΡΜΙΝΘΕΥΣ ΑΓΡΟΤΟΠΟΙΜΗΝ»

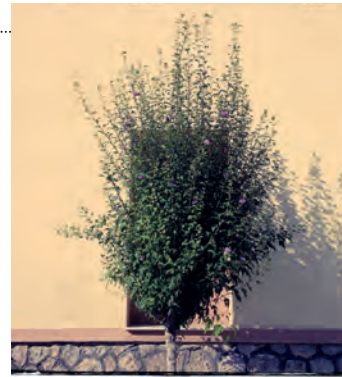
// ΣΕΛΙΔΕΣ 10-11

quickreek

Γεγονότα, εκδηλώσεις, εκθέματα, συνειρμοί στον πολιτιστικό ιστό της εβδομάδας

Απρίλιος και Δώρα

Τον Απρίλιο, το ξενύκτικο μπαρ, όπως και το εωθινό καφενείο, γίνεται το μοντέρνο τέμενος, καθώς έλεγε ο ποιητής Νίκος Καρούζος. Ακόμα και η πιο φτωχική κάμαρα γίνεται κήπος ολάνθιστος

Μετά την καταστροφή, η καταστροφή του 'μετά'

Ταχέως περιστρεφόμενοι, περιδινιζόμενοι, στο λούνα παρκ ενός κόσμου τόσο λαχναρισμένα επιταχυνόμενου και μεθυστικού που, όπως το περιέγραψε κι ο Βιρλιό, κανείς δεν μπόρεσε να προβλέψει

Πολιτιστικές επιλογές // Τα καλύτερα της εβδομάδας

1

Blackout (μια μικρή διαμαρτυρία)

Έργο του Χρήστου Οικονόμου, σε σκηνοθεσία Ειρήνης Μαργαρίτη. Από αύριο Δευτέρα 18 μέχρι Τετάρτη, 20 Απριλίου, στις 20:30, στο Θέατρο Ριάλτο Λεμεσού. Είσοδος: €13 / €10. Κρατήσεις: 77777745.

2

Ελεωνόρα Ζουγανέλη

Η γνωστή Ελληνίδα τραγουδίστρια στη Μουσική σκηνή RED για δύο βράδια! Την Τετάρτη, 20 και την Πέμπτη, 21 Απριλίου στις 21:00. Κρατήσεις στο 22767711.

3

Πανόραμα Ελληνικού Τραγουδιού

Το Μουσικό Λύκειο Λευκωσίας και η Εφορεία Ελληνικών Εκπαιδευτηρίων Λευκωσίας διοργανώνουν τη συναυλία «Πανόραμα Ελληνικού Τραγουδιού» την Πέμπτη, 21 Απριλίου, στο Δημοτικό Θέατρο Στροβόλου, στις 8.30 μ.μ. Εισιτήρια: www.soldoutticketbox.com.

4

Πάνος Μουζουράκης

Ο δημοφιλής καλλιτέχνης έρχεται στην Κύπρο για δύο συναυλίες. Σάββατο, 23 (Άνω Πόλις, Πάφος) και Κυριακή, 24 Απριλίου (Διαχρονική Σκηνή, Λευκωσία) στις 22:00. Πληροφορίες και κρατήσεις: 26944333 (Πάφος), 99783455 (Λευκωσία).

Βιβλίο // Ποιητικές συλλογές

Κυκλοφόρησαν τα τρία πρώτα βιβλία των Εκδόσεων Straw Dogs

Υστερα από πέντε τεύχη του κυπριακού περιοδικού για τις τέχνες «Straw Dogs magazine» κι ετοιμάζοντας ήδη το έκτο τεύχος, οι εκδόσεις Straw Dogs μόλις κυκλοφόρησαν τα τρία πρώτα τους βιβλία, μέσα από τη σειρά «Ποίηση» που θα κρατάει ο εκδοτικός οίκος.

Πρόκειται για την τέταρτη ποιητική συλλογή του εκλεκτού συνεργάτη του «Ηδύφωνου» Γιάννη Ζελιανού, «Μακάριοι οι σκύλοι του οινοπνεύματος», τη δεύτερη έκδοση του βιβλίου «Ο Διάβολος πάνω σε στρατσόχαρτο» του ίδιου ποιητή, καθώς και τη συλλογή ποιημάτων του Στέλιου Ροΐδη με τίτλο «Η Σοκολάτα και το Κερί».

Η συλλογή «Μακάριοι οι σκύλοι του οινοπνεύματος» μπήκε στη λίστα με τα πέντε καλύτερα ποιητικά βιβλία του 2015 κατά το λογοτεχνικό site «ποιείν», ενώ η δεύτερη διορθωμένη έκδοση του «Ο Διάβολος πάνω σε στρατσόχαρτο» επανακυκλοφορεί με τρία επιπρόσθετα πεζά. Ποιήματα μέσα από το βιβλίο χρησιμοποιήθηκαν σε θεατρικές παραστάσεις, καθώς και σε μια συναυλία του Θάνου Ανεστόπουλου (Διάφανα Κρίνα) στο Gagarin 205.

Υστερα από ένα διάλειμμα δύο θεατρικών βιβλίων που κυκλοφόρησαν μέσα στο 2014, ο Στέλιος Ροΐδης επιστρέφει με την καινούργια του -και ένατη τον αριθμό- ποιητική συλλογή. 42 ποιήματα που γράφτηκαν κατά την

περίοδο 2012-2014 για όσους περίσσεψαν, περιπλανήθηκαν, τρόχισαν τον τελευταίο λόγο του φιδιού και μέσα από μια μάza από κραγιόν χάσανε την

ομορφιά πάνω σε ένα μακρύ παραμύθι.

Για περισσότερες πληροφορίες στα strawdogsmagazine@yahoo.com και <http://www.strawdogsmagazine.com>.

Ιδιοκτησία: Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ | Υπεύθυνος Έκδοσης: Μιχάλης Παπαδόπουλος Βοηθός Υπεύθυνου Έκδοσης: Μαρία Μηνά Συνεργάτες: Κωνσταντίνος Α. Ε. Παπαθανασίου, Γιάννης Ζελιανός, Λογίγνος Παναγή, Γιώργος Ίκαρος Μπαμπασιάνης, Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή, Τίτος Χριστοδούλου, Χρήστος Μιχάλαρος, Μάριος Αδάμου. Ηλεκ. Ταχυδρομείο: rapadopoulosm@simerini.com, minam@simerini.com

Απαγορεύεται αυστηρά η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά προσέγγιση ή κατά διασκευή απόδοση του περιεχομένου (κειμένου ή φωτογραφίας) με οποιονδήποτε τρόπο, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφηση ή άλλο, χωρίς τη γραπτή έγκριση ή άδεια του εκδότη Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ.

Τάκης Βαρβιτσιώτης

Άραγε πόσοι στον τόπο μας γνωρίζουν την ποίησή του, πόσοι αντιλαμβάνονται την «αφαίμαξη», που οφείλει κανείς να ξεψυχήσει, μέσω αυτής, σ' ό,τι -ορισμένοι καταχρηστικά- αποκαλούν «ποιητική δημιουργία»;

Lebensraum

Ο συγγραφέας Θανάσης Τριαρίδης μέσα από τα θεατρικά του έργα ξύνει τις πληγές των σύγχρονων ευρωπαϊκών κοινωνιών, χρησιμοποιώντας όλες τις φόρμες γραφής, από την ποίηση μέχρι το παραμύθι

Eddie Cochran

Το αίμα του έβραζε, τα δάκτυλά του έπαιρναν φωτιά πάνω στις χορδές της κιθάρας, οι ήχοι με τους οποίους πειραματιζόταν και ήθελε να βγάλει ήταν πολύ μακριά από τα γλυκανάλατα μουσικά σχέδια των μάντζερ

Θέατρο // Θανάση Τριαρίδη

Lebensraum

Ενα πείραμα. Δύο πηθοποιόι. Ένας υπεύθυνος πειράματος και ένας συμμετέχων. Το κοινό σε ρόλο κοινού του πειράματος (ή και όχι). Ένα έργο αληθινό πείραμα, ένα έργο ανάμεσα στην αλήθεια και στην ψευδαίσθηση, ανάμεσα στο θέατρο και στην πραγματικότητα. Μια αίθουσα θεάτρου γεμάτη με θύτες και θύματα σε εναλλασσόμενους ρόλους. Κανείς δεν δικαιούται να μείνει αμέτοχος, όλοι πρέπει να επιλέξουν ρόλο.

Ο συγγραφέας Θανάσης Τριαρίδης (1970, Θεσσαλονίκη) μέσα από τα θεατρικά του έργα ξύνει τις πληγές των σύγχρονων ευρωπαϊκών κοινωνιών, χρησιμοποιώντας όλες τις φόρμες γραφής, από την ποίηση μέχρι το παραμύθι. Το «Lebensraum» είναι το πρώτο του έργο που ανεβαίνει στη Γερμανία και το πρώτο που παρουσιάζεται στην Κύπρο. Η ομάδα, υπό την καθοδήγηση της σκηνοθέτιδας Έλενας Σωκράτους, αποτελείται από ανθρώπους των οποίων η καλλιτεχνική προσπάθεια σφυρηλατήθηκε και σφυρηλατείται μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας. Προσπαθούν με τη δουλειά τους να συνεισφέρουν στον γερmano-ελληνικό διάλογο.

Σκηνοθετικό σημείωμα:

Οι άνθρωποι γεννιούνται καλοί. Μέχρι να βρεθεί κάποιος να απειλήσει τον ζωτικό τους χώρο. Τότε αγριεύουν. Ειδικά όταν είναι σκοτάδι. Οι άνθρωποι φοβούνται το σκοτάδι. Είναι δοκιμασμένο. Νιώθουν όμως ασφάλεια, όταν εμπιστεύονται τον ζωτικό τους χώρο σε κάποιον «ειδικό». Σε κάποιον που

τους έπεισε. Ακόμα και με μια σαχλαμάρα. Και όταν έχουν πειστεί, μπορούν να γίνουν κακοί. Πολύ κακοί. Εσύ;

Συντελεστές:

Σκηνοθεσία: Έλενα Σωκράτους
Παίζουν: Κωστής Καλλιβεράκης, Κωνσταντίνος Γεράκης
Σκηνικά: Βασιλική Χριστοπούλου
Δραματουργική ανάλυση: Γεράσιμος Μπέκας
Μουσική: Πάνος Βούλγαρης
Sound design: Daisy Chain
Βίντεο/Φωτογραφίες: Παναγιώτης Πασχαλίδης
Graphic design: Πέτρος Ζάβρακας
Μετάφραση στα Γερμανικά: Mirja Lahidjanian, Maria Thomas
ΕπιστημονικήΣυνεργάτις: Ευτυχία Παπαγιάννη

Συντονισμός: Χριστίνα Καμπέρη

Στηρίζει η θεατρική ομάδα Εκ δράσης Συντονισμός παραγωγής: Eventful Cyprus

Παραστάσεις:

Παρασκευή, 22 Απριλίου και Σάββατο, 23 Απριλίου, Θέατρο WhereHaus 612, Λευκωσία
Μεγάλη Δευτέρα, 25 Απριλίου, Τεχνικόχώρος ΕΘΑΛ, Λεμεσός
*** Η παράσταση στις 23 Απριλίου θα έχει γερμανικούς υπέρτιτλους.
Ώρα έναρξης: 21:00
Διάρκεια: 75 λεπτά (χωρίς διάλειμμα)
Τιμές εισιτηρίων: 10 ευρώ (γενική είσοδος)
Πληροφορίες/κρατήσεις: 99 581618, 99 848407

Θέατρο // Ρεβέκκα

Πώς είναι να ζεις μόνο με αναμνήσεις; Να ζεις ξαναζώντας, ο χρόνος να γίνεται δίνη, η μοναξιά να σε περικλείει ως το τέλος. Ποιο είναι το τέλος όταν ζεις στην επανάληψη, όταν μόνο εσύ θυμάσαι ότι έζησες; Μουσείο και επισκέπτης αυτών που αγάπησες. Η Ρεβέκκα είναι μία παράσταση που φαντάζεται και επινοεί τα χρόνια μοναξιάς του ομώνυμου χαρακτήρα του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες. Όταν πεθαίνει ο άντρας της και απομένει μοναδική επιζώσα της

ζωής της, η Ρεβέκκα αποφασίζει να μην ξαναβγει από το σπίτι της. Τα γεγονότα του παρελθόντος επαναλαμβάνονται καθημερινά, ο λόγος, το σώμα, ο χρόνος της πλάθονται όπως η μοναξιά επιθυμεί. Σύλληψη-ερμηνεία: Χαραλαμπία Θεοφάνους. Πληροφορίες-κρατήσεις: 96302747, 99746430. Περιορισμένος αριθμός θέσεων. Από σήμερα Κυριακή, 17 μέχρι την Τρίτη, 19 Απριλίου, στις 20:30, στο MERES multifunctional space, στην Λευκωσία.

Μουσική // Ο Χατζιδάκις στο θέατρο

Ο Μάνος Χατζιδάκις έχει να επιδείξει ένα μεγάλο συνθετικό έργο για σπουδαίες θεατρικές παραστάσεις. Θα ακουστούν τραγούδια και μουσικές που γράφτηκαν από τον μεγάλο συνθέτη για το θέατρο, όπως το «Παραμύθι χωρίς όνομα», «Λεωφορείο ο πόθος», «Ματωμένος γάμος», «Οδός ονειρών», «Πορνογραφία», «Μαγική πόλη». Τα τραγούδια αυτά θα ερμηνεύσουν δύο συνεργάτες του Μάνου Χατζιδάκι, η Μαργαρίτα Ζορμπαλά και ο Βασίλης Λέκκας. Συμμετέχει το Φωνητικό Σύνολο «Διάσταση» υπό τη διεύθυνση της

Αντριάνας Σεργίδου και την καλλιτεχνική επιμέλεια του Βάσου Αργυρίδη. Παραστάσεις:
*αύριο Δευτέρα, 18 Απριλίου, στις 20:30, στο Πολιτιστικό Κέντρο Τρακασόλ, Λεμεσός.
*Τρίτη, 19 Απριλίου, στις 20:30, στο Δημοτικό Θέατρο Λάρνακας.
*Τετάρτη, 20 Απριλίου, στις 20:30, στο Δημοτικό Θέατρο Στροβόλου.
Προπώληση εισιτηρίων:
Ταμείο Οδού Ειρήνης 158, τηλ: 25372855, Tickethour.com.cy (77777040) και σε όλα τα ACS couriers.

Θέατρο // La Nonna

Η ιστορία μιας εκατοντάχρονης βουλιμικής γιαγιάς στη σκηνή του θεάτρου ΣΚΑΛΑ. «La nonna» του Roberto Cossa. Το δημοφιλέστερο έργο της σύγχρονης Αργεντινής, μια μαύρη κωμωδία για την αδηφάγο γιαγιά, που με δολοφονική αθωότητα καταβροχθίζει τα πάντα, οδηγώντας την οικογένειά της στην εξόντωση και την καταστροφή. Το έργο (1977) γράφτηκε από τον Αργεντινό θεατρικό συγγραφέα Ρομπέρτο Κόσσα και παίχτηκε σε πολλές σκηνές ανά τον κόσμο. Η υπόθεση διαδραματίζεται στην Αργεντινή, όπου μια οικογένεια Ιταλών μεταναστών υποφέρει από την ακατάσχετη λαίμαργιά της εκατόχρονης γιαγιάς, που καταναλώνει απίστευτες ποσότητες φαγητού, σε σημείο που να οδηγήσει την οικο-

γένεια σε οικονομικό αδιέξοδο. Όλα τα μέλη της οικογένειας θρέφουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο το «τέρας» Nonna, θέλοντας να υποβάλουν τις δικές τους αδυναμίες, να κρύψουν τους δαίμονες που κατοικούν στην ψυχή τους. Όταν η οικογένεια επιχειρεί να ξεφορτωθεί τη Nonna με διάφορους τρόπους, αποτυγχάνει. Τα μέλη της οικογένειας καταρρακώνονται και αγγίζουν τα όρια του εξευτελισμού και της ηθικής κατάρπτωσης και όταν δεν καταφέρνουν να βρουν λύτρωση, οδηγούνται στην ολοκληρωτική εξόντωση. Αντίθετα, η Nonna επιβιώνει αλώβητη και συνεχίζει να καταβροχθίζει τα πάντα. Τρίτη, 19 Απριλίου, στις 20:30, στο Πολιτιστικό Κέντρο Βλαδμίρπος Καυκαρίδης. Πληροφορίες: 99490102.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Τάκης Βαρβιτσιώτης:

«100 χρόνια από τη γέννηση ενός μείζονος ποιητή»

Παρουσίαση // Άραγε πόσοι στον τόπο μας γνωρίζουν την ποίησή του, πόσοι αντιλαμβάνονται την «αφαιμάξη», που οφείλει κανείς να ξεψυχήσει, μέσω αυτής, σ' ό,τι -ορισμένοι καταχρηστικά- αποκαλούμε «ποιητική δημιουργία»;

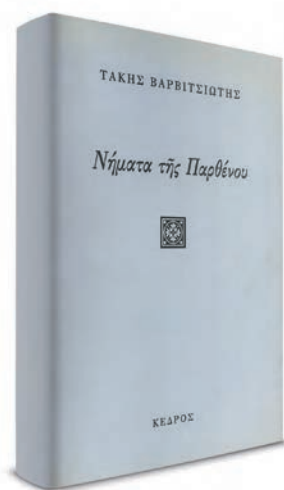
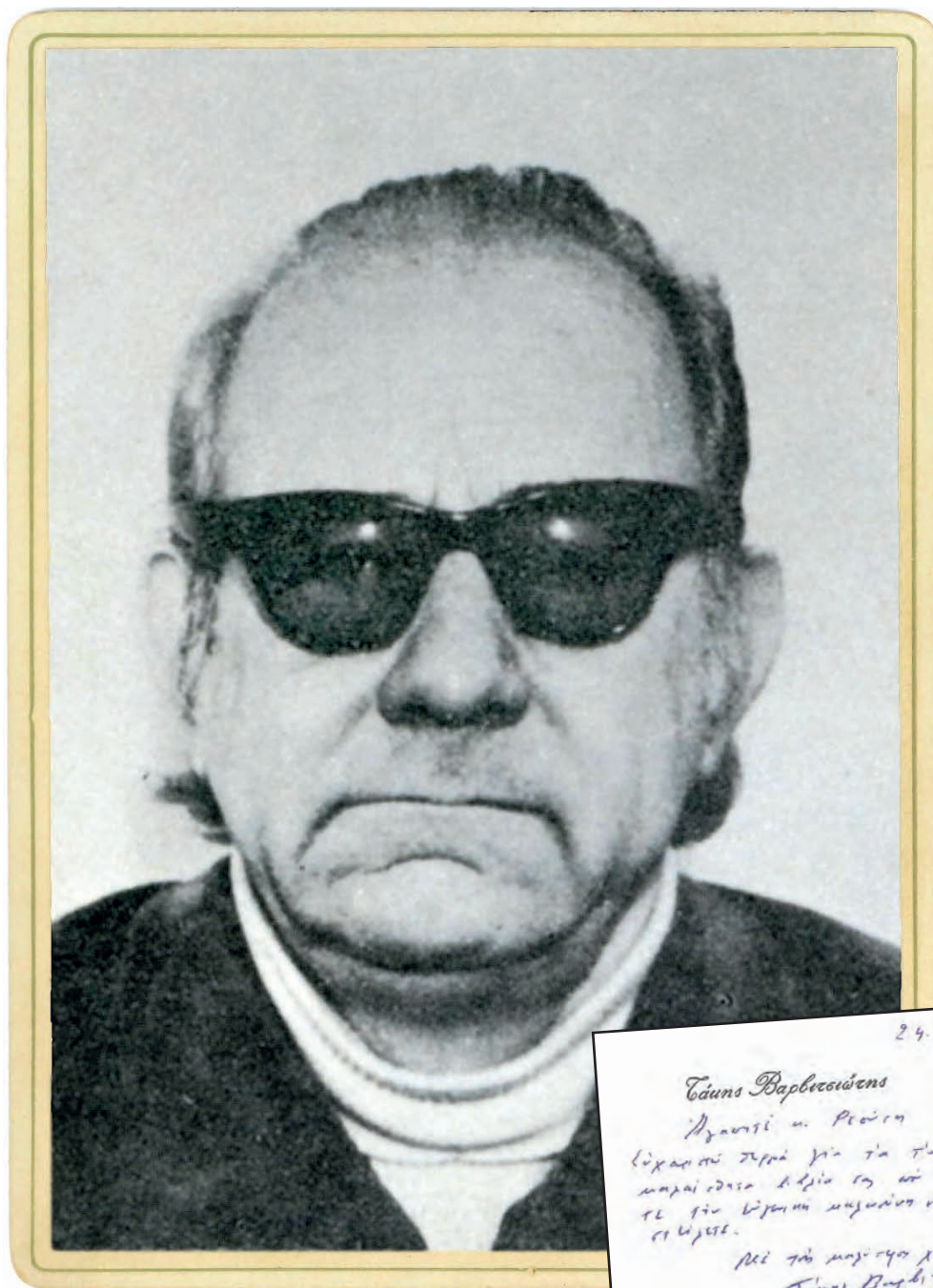
Ο Τάκης Βαρβιτσιώτης, «ποιητής Ευρωπαίος μιας σπάνιας ευαισθησίας και βαθύς γνώστης της λυρικής τέχνης που του αξίζει ο έπαινος όχι μόνο της ιδιαίτερης πατρίδας του, αλλά και των καλλιεργημένων ανθρώπων όλου του κόσμου», αποφάνθηκε, σε κάποια στιγμή της ζωής του, ο νομπελίστας ποιητής Οδυσσέας Ελύτης.

Ίσως, βέβαια, κάτι τέτοιο να αποτελεί ψιλά γράμματα για την ανύπαρκτη «πνευματική κοινότητα» της νήσου. Μία κοινότητα, που αναμασά τα ονόματα των Κ.Π. Καβάφη και Γιώργου Σεφέρη, κυρίως, και ανεμίζει την κάκιση μετριοτήτων των δικών της δημιουργιών και οσφυοκαμπτικών συμπεριφορών και, αλίμονο, πρακτικών της ρεμούλας. Διότι και το έργο έχει σημασία και ο δημιουργός οφείλει να υπερασπιστεί τη γραφή του... μόνος εναντίον όλων. Ας μην αναφερθούμε στον καλπάζοντα κυπριακό σοβινισμό που περιπλέκει και την «τουρκιά» στις ύποπτες διαβουλεύσεις του. Τι να πεις και για τους νεοελληνιστές-γραμματολόγους που ζέχνουν από χιλιόμετρα ναφθαλίνη, καμφορά και κλωροφόρμιο;

Άπειρες φορές έχω πάσει αδιάβαστους και ποιητές, και συγγραφείς -λογοτέχνες εν γένει κι αορίστως- και καθηγητές... «της ωραίας μας Κύπρου»! Εάν διαβάζει κανείς αυτήν τη στήλη, ας μη σκοντάψει στην πολεμική των γραφομένων μου, αλλά ας αναζητήσει και σκύψει στην ποίηση του Τάκη Βαρβιτσιώτη.

Νήματα της Παρθένου

Λυρικοί αυτοσχεδιασμοί, 1987-1988. Αρχικά κυκλοφόρησε ως δίγλωσσος έκδοση (Ελληνικά-Ιταλικά), με τον τίτλο «Filli della Vergine» των διεθνών εκδόσεων Euroeditor, collection «Les Ducats», No 24, Luxembourg 1995, και το 1997 από τις εκδόσεις Κέδρος. Σημειώνει, στην εισαγωγή του, ο Vincenzo Rotolo: «Από την άποψη της εσωτερικής του διαμόρφωσης, είχε ως σταθερά σημεία αναφοράς το θρησκευτικό αίσθημα της ζωής και μια πίστη σχεδόν ιερή στην ποιητική δημιουργία». Και λίγο παρακάτω: «Υμνητής του ωραίου σε όλες τις εκδηλώσεις του, αλλά ειδικά με την ιδεαλιστική έννοια, ο Βαρβιτσιώτης θεωρεί τον θάνατο μόνο σαν εκμύηση της ύλης και συνεπώς των φυσικών μορφών, αλλά όχι ως οριστική καταστροφή». Ενώ, στον επίλογο του ίδιου βιβλίου, ο Ηλίας Κεφάλας καταλήγει: «Και, βέβαια, μέσα από τα λυγμικά κρεσέντα της θλίψης με τα ατμώδη εκκυλίσματα των λέξεων, αναδύεται η ίδια η ποιητική του Τάκη Βαρβιτσιώτη, η ποίηση της ποίησής του, σαν μια κορυφαία πράξη επικύρωσης της ζω-

ής, αφού δεν είναι δυνατή η ακύρωση του θανάτου».

Παραθέτω ένα 6στικό, ένα 5στικό κι ένα 4στικό (άτιτλα και τα τρία) ποιήματα, τα οποία πιστεύω πως συμπυκνώνουν τη δύναμη του πνεύματος του μείζονος αυτού ποιητή: «Αυτός ο άγιος που λέγεται ποιητής/Ο άνεργος αυτός/ Που διακονεύει κάποτε στη γη/Και κάποτε στον ουρανό/Πάντοτε πανωραίος και πάντοτε θαλερός/Μες στην ατέρμονη ικνηλασία του», «Ποίηση/Άλογο φτερωτό/Που προχωρεί ασυγκράτητο/ Προς τις ολόφωτες αχτίδες/Του μέλλοντος» και «Άφησε πίσω σου ολόκληρη τη συγκομιδή σου/Και φύγε όπως ήρθες/Με τα χέρια αδειανά/Η αθωότητα μόνο διαρκεί».

Βιοεργογραφία

Ο Τάκης Βαρβιτσιώτης (1916-2011), ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες λυρικούς ποιητές της μεταπολεμικής περιόδου (παρόλο που πρωτοεμφανίστηκε στην ποίηση το 1936), γεννήθηκε στις 17 Απριλίου 1916 και έζησε όλη τη ζωή στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε στη Νομική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου και εργάστηκε ως δικηγόρος. Την πρώτη του ποιητική εμφάνιση την έκανε σε ηλικία είκοσι ενός ετών, στο πρωτοποριακό περιοδικό «Μακεδονικές Ημέρες», με την εκδοτική ομάδα του οποίου συνδέθηκε στενά. Έκτοτε, αφιερώθηκε στην ποίηση με πάθος και συνέπεια. Εξέδωσε τις ποιητικές συλλογές «Φύλλα ύπνου» (1949), «Επι-

τάφιος» (1951), «Χειμερινό ηλιοστάσιο» (1955), «Το ξύλινο άλογο» (1955), «Αλφαβητάριο» (1955), «Η γέννηση των πηγών» (1959), «Το πέπλο και το χαμόγελο» (1963), «Η μεταμόρφωση» (1971), «Η φθινοπωρινή σουίτα και άλλα ποιήματα» (1975), «Ταπεινός αίνος προς την Παρθένο Μαρία» (1977), «Η Άννα της απουσίας» (1979), «Ενωμένα χέρια» (1980), «Καλειδοσκόπιο» (1983), «Η ατραπός» (1984), «Fragmenta, ή Βλάστηση των ορυκτών» (1985), «Δέκα ποιήματα της οργής και του χρέους, μαζί με το Δοξαστικό της ελευθερίας» (1986), «Ακόμα ένα καλοκαίρι» (1987), «Φαέθων» (1992), «Η θαυμαστή αλιεία» (1993), «Νήματα της Παρθένου» (1997), «Άρωμα ενός κομήτη» (1997), «Όχι πια δάκρυα» (1998), «Τα δώρα των Μάγων» (1999), «Άτριον» (2000), «Όμως το χιόνι πάντα μένει» (2002), «Μικρά ερωτικά εγκώμια» (2002) και τις συγκεντρωτικές εκδόσεις «Σύνοψη Α' (1941-1957)» (1980), «Σύνοψη Β' (1958-1972)» (1981), «Σύνοψη Γ' (1973-1979)» (1988) και «Ποιήματα, 1941-2002» (2003). Το 2010 συγκέντρωσε μια τελευταία συλλογή με ανέκδοτα ποιήματά του, τα οποία εξέδωσε με τίτλο «Υδατόσημα» (Μπίμπης Στερέωμα, 2010).

Για τους νεότερους ομοτέχνους του ο Τάκης Βαρβιτσιώτης αποτελούσε σημείο αναφοράς, υπήρξε ο τελευταίος επίδοτος ποιητής της παλαιάς λογοτεχνικής παράδοσης της Θεσσαλονίκης και της λογοτεχνικής συντροφιάς του φαρμακείου του Ν.Γ. Πεντζίκη, συνεργάτης των θρυλικών περιοδικών «Μακεδονικές Ημέρες», «Κοχλίας» και «Μορφές». Η ποίησή του ήταν λυρική, ενορατική, μυστικιστική, στα βήματα του νεοσυμβολισμού, με επιρροές και από τους υπερρεαλιστές ποιητές Πολ Ελιάρ και Πιέρ Ρεβερνί. Δοκιμογράφος και μεταφραστής, άφησε πολλές μεταφράσεις, κυρίως Γάλλων, Ισπανών και Λατινοαμερικανών ποιητών, μεταξύ των οποίων οι Μποντιλέρ, Λόρκα, Απολινέρ, Μαλαρμέ, Νερούδα και Ελιάρ.

Αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, ο Τάκης Βαρβιτσιώτης υπήρξε από τους πιο πολυβραβευμένους ποιητές. Ήταν μέλος της Παγκόσμιας Οργάνωσης των Ποιητών και επισκέφθηκε ως επίσημος προσκεκλημένος τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, όπου διάβασε ποιήματά του και έδωσε διαλέξεις σε διάφορα πανεπιστήμια (Χάρβαρντ, Πρίνστον, Γέιλ, Μπάφαλο, Καλιφόρνια κ.ά.). Επίσης επισκέφθηκε με πρόσκληση του Υπουργείου Πολιτισμού τη Ρουμανία και την Ισπανία. Έλαβε μέρος σε πολλά συνέδρια της Παγκόσμιας Οργάνωσης των Ποιητών, σε φεστιβάλ και άλλες διεθνείς συναντήσεις ως εκπρόσωπος της Ελλάδας. Έφυγε από τη ζωή στη γενέτειρά του στις 31 Ιανουαρίου 2011, σε ηλικία 95 ετών.

Maurice Maeterlinck: «Θερμοκήπια»

Κατοπεύσεις // Ένας λησμονημένος Βέλγος ποιητής, και διάσημος θεατρικός συγγραφέας στην εποχή του, κάτοχος του Νομπέλ Λογοτεχνίας του 1911

Ο Μωρίς Μαίτερλινκ, παρότι παντελώς άγνωστος στο σύγχρονο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, ευτύχησε να μεταφραστεί, κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, από πλήθος Ελλήνων λογοτεχνών. Ουσιαστικά ήταν γνωστός και διάσημος και στην Ελλάδα, και έργα του είχαν μεταφραστεί και πριν από την απονομή του Νομπέλ Λογοτεχνίας το 1911.

Το ποιητικό έργο του είναι περιορισμένο ποσοτικά. Αποτελείται από τα «Θερμοκήπια», τα «Δώδεκα Τραγούδια», που αργότερα έγιναν δεκαπέντε, και μερικά άλλα ποιήματα (εννέα τον αριθμό), που περιλαμβάνονται σε μια από τις τελευταίες εκδόσεις του ποιητικού έργου του. Άλλα ποιήματά του, και μάλιστα της σειράς των «Θερμοκηπίων», είχαν δημοσιευθεί σε περιοδικά, κυρίως του Βελγίου, αλλά δεν τα περιέλαβε στην τόσο φημισμένη αυτή ποιητική συλλογή.

Η ποίηση του Μαίτερλινκ εντάσσεται στον γαλλικό συμβολισμό, μια σχολή που άσκησε αποφασιστική και γόνιμη επίδραση στη νεότερη ποίηση. Δεν είναι ο μόνος Φλαμανδός ποιητής που ακολούθησε αυτό το ρεύμα. Οι πολέμιοι του συμβολισμού συχνά τον κατηγορούσαν ότι ήταν σχολή ξένων ποιητών. Και τούτο όχι τόσο γιατί ο ιδρυτής του, ο Ζαν Μωρεάς, ήταν Έλληνας (που άλλωστε πολύ γρήγορα εγκατέλειψε τον συμβολισμό για να συστήσει μian άλλη σχολή), αλλά κυρίως γιατί πολυάριθμοι ήταν οι Βέλγοι ποιητές που εκπροσωπούσαν αυτή τη σχολή. Φημισμένοι ποιητές τότε, λησμονημένοι σήμερα.

Ο Μαίτερλινκ με το ελάχιστο σε ποσότητα ποιητικό έργο του, και παρότι βρίσκεται αυστηρά περιχαρακωμένος στο πλαίσιο του συμβολισμού, από τους πιο πιστούς της συμβολιστικής αισθητικής, κατόρθωσε να ξεπεράσει τις περιορισμένες δυνατότητες της σχολής και να δώσει κάτι βαθύτερο: τόνους εσωτερικότερους, μian ιδιαίτερη ατμόσφαιρα, μια καινούργια εκφραστική στην ποίησή του.

Ο Μαίτερλινκ ήταν μια ιδιοσυγκρασία βαθιά και ανήσυχη, η σκέψη του ήταν πάντα ταραγμένη από το μυστήριο της ανθρώπινης μοίρας. Ήταν και από την καταγωγή του και από τη σκέψη του κατά τα τρία τέταρτα Γερμανός. Δεν εξαντλείται το ενδιαφέρον του στην επιφάνεια, στην κενή ομορφιά, στον αυτοσκοπό του συμβόλου. Θέλει να προχωρήσει στους λαβυρίνθους, στα μυστικά βάθη της ψυχής. Η ιδιότητα αυτή τον διαφοροποιεί από τους άλλους συμβολιστές. Και η εκφραστική του ανάλογος δρόμος ακολουθεί. Η διαδοχή μιας μακράς σειράς ασύνδετων εικόνων, που παρατηρείται ιδίως στα ποιήματά του με τον ελεύθερο στίχο, προετοιμάζει, από τόσο νωρίς (η ποιητική συλλογή «Θερμοκήπια-Serres Chaudes» κυκλοφόρησε το 1889), τον δρόμο στον σουρεαλισμό. Η πρωτοτυπία των «Θερμοκηπίων», η

τόλμη τους, η ελευθεριότητα των εικόνων τους, που κατορθώνουν συχνά να συναρτούν τον εξωτερικό με τον εσωτερικό κόσμο, εξασφαλίζουν στον Μαίτερλινκ μια θέση προδρόμου της νεότερης ποίησης, όπως παραδέχεται και η γαλλική κριτική.

Μερικά βιογραφικά στοιχεία

Γεννήθηκε στη Γάνδη (ανατολική Φλάνδρα) στις 29 Αυγούστου 1862. Ανήκε σε παλιά φλαμανδική οικογένεια και πέρασε τα παιδικά του χρόνια ως οικότροφος σε σχολείο Ιησουιτών. Σπούδασε νομικά στο κολέγιο Σαιντ-Μπαρμπ. Η φύση και η ποίηση, ήδη από την εφηβική του ηλικία, σημάδεψαν βαθιά τη ζωή του. Πολύ γρήγορα παραιτήθηκε από το επάγγελμα του δικηγόρου, που η οικογένειά του επιθυμούσε να ακολουθήσει, για να αφοσιωθεί στη λογοτεχνία. Συνδέθηκε με τους νέους Βέλγους ποιητές, και ιδιαίτερα με τον Γκρεγκουάρ Λε Ρουά. Το 1896 πήγε στο Παρίσι όπου γνώρισε τον Πιέρ Κιγιάρ και τον Βιλλιέ ντε Λιλ Αντάμ και πήρε μέρος στην κίνηση των Συμβολιστών. Στον κόσμο των γραμμάτων έγινε

γνωστός με τα «Θερμοκήπια» (1889). Ο Απολλιναίρ επισήμανε και επαίνεσε τα νεωτερικά στοιχεία της συλλογής. Τα «Θερμοκήπια» κατέχουν κυρίαρχη θέση στη συμβολική ποίηση. Ως τότε ο Συμβολισμός κινούνταν στον χώρο των διακοσμήσεων και των μεταμφιέσεων. Με τα «Θερμοκήπια» η ψυχική εισβάλλει στους μανιεριστικούς διάκοσμους του χρόνου, αγωνιά και λυτρώνεται. Εκτοτε ξεκινά να γράφει δράματα με τα οποία έγινε πλούσιος και διάσημος στον χώρο της λογοτεχνίας, τα οποία ανέβηκαν με τεράστια επιτυχία στις σκηνές του γαλλικού θεατρικού κόσμου. Εγκαταλείποντας το Βέλγιο, εγκαταστάθηκε στο Παρίσι και κατά διαστήματα κατοικούσε και στη νότια Γαλλία ή και στο αββαείο του Σαιν-Βαντριγύ στη Νορμανδία. Συζούσε 20 χρόνια με τη Ζωρζέτ Λεμπλάν, ιδανική ερμηνεύτρια των θεατρικών του έργων. Το 1911 τιμήθηκε με το Νομπέλ Λογοτεχνίας. Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος τον βρήκε στην Ιταλία, απ' όπου θέλησε να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην πατρίδα του, που βρισκόταν υπό γερμανική κατοχή. Έπειτα γύρισε στις μελέτες του κι ενδι-

αφέρθηκε με πάθος για τη μεταφυσική και τον αποκρυφισμό. Στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο κατέφυγε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Πέθανε στο κτήμα του «Ορλαμόντ», στη Νίκαια της Γαλλίας, στις 5 Μαΐου 1949, σε ηλικία 87 χρονών.

«Ψυχή»

Ψυχή μου!
Ω ψυχή μου αλήθεια τόσο πολύ κρυμμένη!
Και τα κοπάδια αυτά οι επιθυμίες σε μια σέρρα!
Προσμένοντας μια καταίγδα στα λιβάδια!
As πάμε στους πιο άρρωστους:
Βγάζουν παράξενες αναθυμιάσεις.
Ανάμεσά τους διασχίζω ένα πεδίο μάχης με τη μητέρα μου μαζί.
Θάβουν το μεσημέρι ένα σύντροφο των όπλων,
Ενώ οι φρουροί γευματίζουν.
As πάμε ακόμα στους πιο αδύναμους:
Έχουν παράξενους ιδρώτες,
Na, μι' άρρωστη αρραβωνιαστικιά,
Μια προδοσία την Κυριακή
Και μικρά παιδιά στη φυλακή.

(Και πιο πέρα, μες στην αχλύ)
Είναι μια ετοιμοθάνατη στην πόρτα μιας κουζίνας;
Ή μια αδελφή που καθαρίζει λαχανικά στο κρεβάτι ενός ανιάτου;
Επιτέλους, as πάμε στους πιο λυπημένους:
(Τελευταία, γιατί έχουν δηλητήρια).
Α, τα χείλη μου δέχονται τα φιλιά ενός πληγωμένου!
Όλες οι πυργοδέσποινες πέθαναν από πείνα, αυτό το καλοκαίρι, στους πύργους μέσα της
ψυχής μου!
Ιδού η καθημερινή που γίνεται γιορτή!
Διακρίνω πρόβατα πάνω στις προκουμαίες,
Υπάρχει ένα ιστίο στα παράθυρα του νοσοκομείου.
Υπάρχει μακρύς δρόμος ανάμεσα στην καρδιά μου και στην ψυχή μου.
Και όλοι οι φύλακες στη θέση τους έχουν πεθάνει!
Κάποια μέρα έγινε μια φτωχική γιορτή στα προάστια της ψυχής μου!
Εκεi θέρισαν το κώνειο μια Κυριακή πρωί,
Κι όλες οι παρθένες του μοναστηριού κοιτάζαν τα καράβια που περνούσαν στο κανάλι
μια ηλιόλουστη μέρα νηστείας,
Ενώ οι κύκνοι αγωνιούσαν κάτω από ένα φαρμακερό γεφύρι,
Κλάδεψαν τα δέντρα γύρω απ' τη φυλακή,
Έφεραν φάρμακα εν' απόγευμα του Ιουνίου,
Κι άπλωσαν τα γεύματα των αρρώστων σ' όλους τους ορίζοντες!
Ψυχή μου!
Κι η θλίψη απ' όλα αυτά, ψυχή μου! κι η θλίψη απ' όλα αυτά!

Πηγή

Μωρίς Μαίτερλινκ, «Θερμοκήπια», μετάφραση-εισαγωγή Μηνάς Δημάκης, πρώτη έκδοση στα Ελληνικά: εκδόσεις Φέξη, 1962, δεύτερη έκδοση στα Ελληνικά, με προσθήκη εργοβιογραφικών στοιχείων Χριστόφορου Λιοντάκη: εκδόσεις Καστανιώτη, 1983.

Ηδύφω

www.simerini.com.cy

Eddie Cochran

C'mon Everybody

Σάββατο, 16 Απριλίου του 1960, και λίγο πριν από τα μεσάνυχτα ένα ταξί διαβαίνει με μεγάλη ταχύτητα τον αυτοκινητόδρομο του Wiltshire κάτω στη νοτιοδυτική Αγγλία. Μέσα στο ταξί οι επιβαίνοντες συζητούν για τη μουσική τους περιοδεία που λαμβάνει χώρα κατά μήκος του Ηνωμένου Βασιλείου. Ο μάνατζερ της περιοδείας Pat Thompkins, ο τραγουδιστής και υπεύθυνος για τη μεγάλη επιτυχία Be-Bop-A-Lula, Gene Vincent, ο 21ος χρονών Eddie Cochran μαζί με την αρραβωνιαστικιά του και τραγουδοποιό Sharon Sheeley οδεύουν προς την επόμενη πόλη όπου θα φιλοξενηθεί τα τραγούδια και τη σκηνική τους παρουσία. Μέσα στη βαριά νύχτα και στην ιλιγγιώδη ταχύτητα ένα από τα λάστιχα του οχήματος θα σκάσει, το ταξί θα καρφωθεί πάνω σε ένα φανάρι του δρόμου και πριν από τη σύγκρουση ο Eddie Cochran θα πέσει πάνω στη μέλλουσα γυναίκα του για να την προστατεύσει από το μεγάλο κακό. Ο ίδιος, δυστυχώς, θα εκσφενδονιστεί έξω από το αμάξι, θα χτυπήσει σοβαρά το κεφάλι του και μετά από κάμποσες ώρες θα καταλήξει, νέος, όμορφος και άδοξα χαμένος στο πλησιέστερο νοσοκομείο της κοντινής πόλης, έχοντας σώσει τη γυναίκα του από βέβαιο θάνατο και με τους υπόλοιπους δύο φίλους του να 'χουν γλιτώσει από καθαρή τύχη.

Παρουσίαση // Το αίμα του έβραζε, τα δάχτυλά του έπαιρναν φωτιά πάνω στις χορδές της κιθάρας, οι ήχοι με τους οποίους πειραματιζόταν και ήθελε να βγάλει ήταν πολύ μακριά από τα γλυκανάλατα μουσικά σχέδια των μάνατζερ, που «ευνούχιζαν» πολλούς μουσικούς εκείνης της περιόδου

Ο Eddie Cochran ήταν από εκείνους τις περιπτώσεις μουσικών που μόλις στα 21 του χρόνια -που πρόλαβε να ζήσει- κατάφερε να γράψει τραγούδια που θα έπαιναν τον παλμό, τις επιθυμίες και την ένταση των νέων της εποχής. Πριν καν κλείσει τα είκοσί του πρόσφερε στο rock n roll κοινό τις μεγάλες επιτυχίες C'mon Everybody, Somethin' Else και τον καλοκαιρινό ύμνο πα Summerime Blues, που διασκευάστηκαν μέσα στα χρόνια από τόσους και τόσους τεράστιους μουσικούς και συγκροτήματα. Πολυτάλαντος, από πολύ μικρή ηλικία, τα κατάφερε εξίσου καλά στο να παίζει ντραμς και πιάνο για να τον κερδίσει λίγο αργότερα η κιθάρα

- αφού ήθελε να μάθει να διασκευάζει όλα εκείνα τα country τραγούδια που άκουγε στο ραδιόφωνο τη δεκαετία του '50. Παράτησε το σχολείο για να ακολουθήσει το όνειρό του, που δεν ήταν κανένα άλλο από το να γίνει επαγγελματίας μουσικός. Δημιούργησε τους Cochran Brothers μαζί με τον country τραγουδοποιό Hank Cochran, που όμως δεν είχε καμία συγγένεια μαζί του (απλή συνωνυμία) και κυκλοφόρησαν μια σειρά από singles, που μπορεί να μην έκαναν κάποια ιδιαίτερη επιτυχία, αλλά τον βοήθησαν σημαντικά στη σκηνική του παρουσία και στο να χτίσει σιγά-σιγά κάποιο όνομα. Όλα αυτά μόλις στην ηλικία των 15 με 18 χρονών, όταν παράλληλα έπαιζε και ως session μουσικός όπου τον ζητούσαν.

Είχε άλλα σχέδια

Κάπου εκεί (1956) θα έρθει και η πρώτη του κινηματογραφική εμφάνιση στο μιούζικαλ The Girl Can't Help It -με πρωταγωνίστρια την Jayne Mansfield- όπου θα ερμηνεύσει το Twenty Flight Rock. Όμορφο αγόρι σαν ήταν, την επόμενη χρονιά θα παίξει και στο rock n roll δράμα Untamed Youth, ενώ την ίδια χρονιά θα έρθει η πρώτη του μεγάλη επιτυχία, το Sittin' in the Balcony, που όμως δεν ήταν δική του σύνθεση, αλλά η φωνή του και το παίξιμό του θα το βάλουν μέσα στα αμερικανικά charts. Είχε φτάσει πια η στιγμή και για το ντεμπούτο του άλμπουμ. Το Singin' To My Baby του 1957 είναι και ο μοναδικός δίσκος που κυκλοφόρησε ο νεαρός Cochran ενώ ήταν εν ζωή. Η εταιρεία του Liberty Records τον προόριζε στο να γίνει ένας pop τραγουδιστής με ανάλαφρα κομμάτια που θα μιλούσαν στους ερωτευμένους νεανίες της εποχής, αλλά ο μικρός Eddie είχε άλλα σχέδια. Το αίμα του έβραζε, τα δάχτυλά του έπαιρναν φωτιά πάνω στις χορδές της κιθάρας, οι ήχοι με τους οποίους πειραματιζόταν και ήθελε να βγάλει ήταν πολύ μακριά από τα γλυκανάλατα μουσικά σχέδια των μάνατζερ, που «ευνούχιζαν» πολλούς μουσικούς εκείνης της περιόδου. Ήταν

ένας εξεγερμένος νεαρός που ήθελε να πηγαίνει μαζί με τα πάθη των συνομηλικών του. Το Summerime Blues, που κυκλοφόρησε τον Αύγουστο του 1958, θα σκάσει ως κεραυνός εν αιθρία στο rock n roll της εποχής. Στιχουργικά και μουσικά το κομμάτι χτυπάει νεύρο και αργότερα θα περάσει στο πάνθεον των πιο χιλιοδιασκευασμένων τραγουδιών από καλλιτέχνες όπως οι The Who, Jimi Hendrix, Rolling Stones, Beach Boys και πολλοί άλλοι. Κάπου εκεί και πριν ακόμα κλείσει τα είκοσί του χρόνια ο Eddie Cochran θα σαρώσει τα πάντα στο διάβα του, αφήνοντας την υπογραφή του και την επίδρασή του για τους μεταγενέστερους, γράφοντας και κυκλοφορώντας σε σαράντα πεντάρια τα Somethin' Else, Teenage Heaven, Three Steps to Heaven και φυσικά το C'mon, Everybody, που θα μείνει στην ιστορία ως ένα από τα καλύτερα τραγούδια όλων των εποχών, όπως ψηφίστηκε σε διάφορες έγκυρες λίστες μουσικών περιοδικών ανά τον κόσμο. Παράλληλα, θα συνεργαστεί και θα συνάψει πολύ φιλικές σχέσεις με ιερά ονόματα της εποχής όπως οι Gene Vincent, Johnny Burnette, John Ashley, Lynn Marshall και πολλοί ακόμα, δίνοντας ένα σωρό συναυλίες.

Στις αρχές του 1959 θα συμβεί ένα γεγονός που θα ταράξει τον εσωτερικό του κόσμο. Οι φίλοι του Buddy Holly, Ritchie Valens και Big Bopper πεθαίνουν σε αεροπορικό δυστύχημα και κατά τη διάρκεια μιας περιοδείας τους (βλέπε Ηδύφωνο 6/9/15). Ο Eddie Cochran γράφει ως φόρο τιμής για τους τρεις τους το Three Stars, ενώ στο μυαλό του καρφώνεται πως και ο ίδιος θα φύγει πολύ νέος από αυτή τη ζωή και αδημονεί να τελειώσει η περιοδεία του στην Αγγλία για να ξαναμπει στο στούντιο και να γράψει τα καινούργια του τραγούδια. Δυστυχώς, στις 16 Απριλίου του 1960 το προαίσημά του θα πάρει σάρκα και οστά με τον πιο τραγικό τρόπο. Ένας κρότος, κάποιες στριγκλιές, μια σύγκρουση, μια αγκαλιά κι άλλος ένας μουσικός άγγελος θα φύγει τόσο νέος, όμορφος και ταλαντούχος.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Μολονότι του Τ. S. Eliot τυγχάνω θαυμαστής, λάτρης δε της «Ερημης Γης» όπως του άρεζε την, κατά Σεφέρη, «Ερημη Χώρα» ο ποιητής Ηλίας Λάγιος να αποκαλεί, ποτέ μου δεν κατάφερα να χουκουλιάσω με τον στίχο, έναν από τους πλέον περιλάλητους στην ιστορία της ποίησης, «Ο Απρίλης είναι ο μήνας ο σκληρότος». «April is the cruelest month» μάλιστα, ήτοι «Ο Απρίλης είναι ο μήνας ο σκληρότατος».

Για μένα, ίσως και για όλους όσοι μεγάλωσαν μες στη γαλάζια αιθρία, ο Απρίλης είναι ο μήνας ο γλυκός, ο μήνας ο ονειροφόρος, ο μήνας ο ανθηρός. Είναι ο μήνας του θάλπους, τότε που τα ενύπνια είναι γεμάτα ευωδιές, τότε που σκιρτούν μελωδικά οι καρδιές, τότε που λες ότι οι πεταλούδες είναι ποιήματα που χορεύουν, τότε που μέσα από το τσιμέντο της μεγαλούπολης μπορείς να διακρίνεις έργα του Χουάν Μιρό, τότε που αφήνεις στο ράφι τον Σεφέρη και βάζεις στο πικάπ τον εαρινό δανδή Μπράιαν Φέρι.

Τον Απρίλιο, το ξενύχτικο μπαρ, όπως και το εωθινό καφενείο, γίνεται το μοντέρνο τέμενος, καθώς έλεγε ο ποιητής Νίκος Καρούζος. Τον Απρίλιο μ' αρέσει να σκέφτομαι ότι ακόμα και η πιο φτωχική κάμαρα γίνεται κήπος ολάνθιστος, ότι σε κάθε κορμί μανιάζει και λυσσά του Έρωτος η ορμή, ότι μπορείς ν' αγγίξεις την ψίχα της ψυχής, ότι κολυμπάς χαμογελώντας αμέριμνα στον ωκεανό της ζωής.

Κάθε Απρίλιο με στοιχειώνει ευπρόσδεκτα η έξοχη παροιμία του έξοχου υπερρεαλιστή ποιητή Ρενέ Κρεβέλ, «Δεν μας αρέσουν ούτε οι φακές του πλούσιου ούτε το χαβιάρι του φτωχού». Κάθε Απρίλιο γιορτάζω τα γενέθλιά μου, όπως τα γιόρταζαν και οι αγαπημένοι Ουίλιαμ Σαίξπηρ, Βλαντιμίρ Ναμπόκοφ και Βλαντιμίρ Λένιν, δίχως να πενθώ για το πέρασμα του χρόνου, αλλά ανανεώνοντας ξανά, ίσως κάπως απερίσκεπτα, τη ροπή μου προς τις ευφρόσυνες αφροσύνες.

Ναι, είναι, ναι, ας είναι, ο Απρίλης ο μήνας ο γλυκός, κι ας απλώνει το άρωμα μιας έστω πρόσκαιρης αισιοδοξίας μες στο τρεχαλητό της καθημερινότητάς μας!

Έναν Απρίλιο, αρχές δεκαετίας του Ογδόντα, ένα βράδυ στο σπίτι του, στη Φωκυλίδου, ο τότε φίλος Ευγένιος Αρανίτσας μου πέταξε αμέριμνα κάτι που έπασα στον αέρα, λέγοντάς μου, «Πάρε! Για σένα, Ίκαρε, που σ' αρέσουν κάτι τέτοια». Κι αυτό το κάτι ήταν ένας πανέμορφος στυλογράφος, χρυσός μασίφ, και λίαν λυτρωτικός, μιας και μπόρεσα, προτού δυστυχώς τον χάσω, με ωραία στικακία κάποιους φίλους να κεράσω. Ο Απρίλιος είναι ο μήνας των δώρων. Και τα δώρα είναι ο Απρίλιος της ψυχής μας.

Μια μέρα, στις αρχές της δεκαετίας του Εξήντα, ο πρωτοποριακός εικαστικός Υβ Κλάιν, ύστερα από ένα δείπνο στην κατοικία του, γοπετευμένος από τον προσκεκλημένο τότε, που δεν ήταν άλλος από τον Γκι Ντεμπόρ, του λέει γλυκά να διαλέξει όποιον πίνακα θέλει να του τον χαρίσει. Ο Ντεμπόρ διαλέγει. Ο Υβ Κλάιν, έκπληκτος, τον ρωτάει γιατί διάλεξε τον συγκεκριμένο, που

Φωτογραφία © Μαρίλη Ζάρκου

Απρίλιος και Δώρα

Σύντομες Ιστορίες // Τον Απρίλιο, το ξενύχτικο μπαρ, όπως και το εωθινό καφενείο, γίνεται το μοντέρνο τέμενος, καθώς έλεγε ο ποιητής Νίκος Καρούζος. Τον Απρίλιο μ' αρέσει να σκέφτομαι ότι ακόμα και η πιο φτωχική κάμαρα γίνεται κήπος ολάνθιστος, ότι σε κάθε κορμί μανιάζει και λυσσά του Έρωτος η ορμή

τύχαινε να είναι πολύ μικρός σε διαστάσεις. Θα μπορούσε να διαλέξει έναν άλλο, πιο επιβλητικό, πιο πολύτιμο, πιο ακριβό. Ο Ντεμπόρ απαντά, μειδιώντας: «Μα, γιατί χωράει στην τσέπη του πανωφοριού μου».

Έχει συμβεί, και είμαι περήφανος και ευγνώμων γι' αυτό, να μου κάνουν άδοξα δώρα, ξανά και ξανά. Έργα εικαστικά, ένα θαυμάσιο ρολόι, κάτι πούρα δυσεύρετα, ένα τρενάκι που με έστειλε διαβασμένο στα παιδικά μου χρόνια, μερικά ραδιόφωνα, λουλούδια, χειρόγραφα, ακόμα και ποδήλατα. Και μαρκαδόρους. Κι έναν λεμονοστύφτη. Όχι

σε γιορτές ή σε επετείους, αλλά έτσι, απλούστατα, μέσα στην καθημερινότητα. Κι αυτά τα δώρα είναι τα στολίδια της ζωής μου, είναι τα παράσημά μου στις μάχες που έχω δώσει ενάντια στον κυνισμό, στην φθορά, στο χθαμαλό των χασοτικών καιρών μας.

Και με τη σειρά μου, είμαι κι εγώ ευγνώμων και περήφανος για το ότι βρέθηκαν άνθρωποι, και όχι λίγοι, ικανοί να με εμπνεύσουν να τους κάνω δώρα: μια σοκολάτα, βιβλία, ένα ταξίδι που το λαχταρούσαν, κάποιες σπάνιες μουσικές, μερικές αλψμόντες στιγμές, ένα ονειρογόνο χαμόγελο, μια νύχτα πιο

φωτεινή από κάθε μέρα του Απρίλη, μερικές χιλιάδες αναπάντεχα γαλάζια και κόκκινα και σμαραγδένια άνθη, τη Ρολς Ρόις του χιούμορ μου.

Τα δώρα είναι η μουσική των γεγονότων μας. Τα δώρα είναι ο Απρίλιος της ζωής μας. Τα δώρα είναι το άνοιγμα στο αίνιγμα των πραγμάτων και των συναντήσεων και των σχέσεων. Τα δώρα είναι ο τρόπος μας να γιορτάζουμε Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Θεοφάνια και Ανάσταση, με την ίδια λογική, με την ίδια ευαισθησία.

Αθήνα
14 Απριλίου 2016

Νύξεις

Η στήλη Νύξεις είναι μια rocket επισημή των ποιητικών καταστάσεων, που όσο απηλώνεται ο χρόνος τόσο πιο χρήσιμη και κρίσιμη μου φαίνεται ότι είναι. Ο Καρούζος έλεγε ότι η ποίηση, με την ευρεία έννοια, αποτελεί οδυρόνο αντιδιαστολή. Έχουμε ανάγκη από ένα τέτοιο οδυρόνο.

Jonathan Franzen: «Γυρεύω έναν άλλον τρόπο ζωής», της είπε με σοβαρότητα. «Δεν με νοιάζει πώς θα είναι, αρκεί να είναι διαφορετικός».

«Πώς διαφορετικός?».

«Εντιμος. Ο πατέρας μου είναι επαγγελματίας ψεύτης, η μητέρα μου μια χαρισματική ερασιτέχνης. Το ότι αυτοί ευμετρούν, τι μας λέει για τούτη τη χώρα; Το ξέρεις το τραγούδι των Rolling Stones, το 'Have You Seen Your Mother, Baby?».

«Standing in the Shadow».

«Την πρώτη φορά που το άκουσα, στο RIAS, το κατάλαβα μέσα μου βαθιά ότι όλα όσα μου είχαν πει για τη Δύση ήταν ψέματα. Το κατάλαβα από τον ήχο - δεν υπήρχε περίπτωση μια κοινωνία που παρήγαγε τέτοιον ήχο να είναι τόσο καταπιεσμένη όσο έλεγαν. Ασεβής και διεφθαρμένη, ίσως. Αλλά ευτυχισμένα ασεβής, ευτυχισμένα διεφθαρμένη. Και τι μας λέει αυτό για μια κοινωνία που θέλει να απαγορεύσει ένα τέτοιο είδος ήχου;».

Για να μην ξεχνάμε τη σημασία του ήχου. Το πώς ο ήχος επηρεάζει συνειδήσεις, αλλάζει τη νοοτροπία, επιταχύνει (ενίοτε) κακοποιήσεις ατομικές και κοινωνικές διαδικασίες. Πάνω από τρεις δεκαετίες πριν, ο μακαρίτης Νίκος Νικολαΐδης, που τότε είχε μόλις ολοκληρώσει τα γυρίσματα της Γλυκιάς Συμμορίας, μου έλεγε: «Τα πράγματα είναι απλά. Πάρτε δύο στίχους των Rolling Stones και τσακίστε τους κακομούτσουνους». Δεν ξεχνάμε ποτέ αυτή τη ρήση, που προέρχεται μάλιστα από έναν βαθύτατο γνώστη της κλασικής μουσικής και του ροκ.

Ο Μπέκετ είναι από τους συγγραφείς που μπόρεσαν, με τον τρόπο αυτό, να μεταφέρουν στην πεζογραφία τα προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου, με τα οποία είχε ήδη απασχοληθεί η φιλοσοφία. Το στυλ του θα μπορούσε κάλλιστα να χαρακτηριστεί απόσταγμα μεγάλης σκέψης. Στην «Τελευταία Τριλογία» (εκδ. Γαβριηλίδης), τα πεζογραφήματα του Μπέκετ, τα ιδιοφυώς οργανωμένα ψελλίσματά του, ευτυχούν καθώς μεταφράζονται αριστοτεχνικά από τον Θωμά Συμεωνίδη. Εξίσου ευτυχούν και οι «Τρεις Διάλογοι», που εκδόθηκαν ταυτοχρόνως με την «Τριλογία».

Θυμίζουμε ότι ο Μπέκετ ήταν επίσης βαθύτατος γνώστης της κλασικής μουσικής, ότι λάτρευε τον Μπετόβεν και ότι με το απαράμιλλο χιούμορ του είχε αποφανθεί κάποτε ότι ο Μπαχ ήταν σαν λατερντζής που έπαιζε όλο τα ίδια και τα ίδια!

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Συνέντευξη //

Μετά το σεμινάριο δημιουργικής γραφής, που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, το «Ηδύφωνο» συζήτησε με τους δύο συγγραφείς για το ταλέντο, τη διδασκαλία, τις διαφορετικές διαδικασίες από βιβλίο σε βιβλίο και την αφειδώλευτη αγάπη για την ανάγνωση

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
& ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΙΧΑΗΛΑΡΟΣ

Τα σεμινάρια δημιουργικής γραφής έχουν αρχίσει να κερδίζουν αρκετό έδαφος στη λεγόμενη «βιομηχανία των γραμμάτων». Στον ρόλο του μαθητή, κάθε λάτρης της λογοτεχνίας που φιλοδοξεί να γίνει συγγραφέας, πλην όμως αναγνωρίζει τα κενά και τις ελλείψεις του, τουλάχιστον σε τεχνικό επίπεδο. Στον ρόλο του δασκάλου, αναγνωρισμένοι συγγραφείς που προσπαθούν να μεταδώσουν λίγη από την εμπειρία και τη γνώση τους και να κατευθύνουν όσους προσέρχονται. Εξάλλου, λόγω της κρίσης, η διαδικασία αυτή προσφέρει εκατέρωθεν οφέλη: από τη μια οι δάσκαλοι συμπληρώνουν το εισόδημά τους, απαλλασσόμενοι από την υποχρέωση να κάνουν δουλειές άσχετες με το αντικείμενό τους, από την άλλη, σε μια περίοδο κρίσης και κοινωνικών πιέσεων, οι μαθητές βρίσκουν μια ψυχολογική διέξοδο από το άγχος της καθημερινότητας, ασχολούμενοι με κάτι που στην κυριολεξία αγαπούν. Μετά το σεμινάριο δημιουργικής γραφής που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, συναντήσαμε τους συγγραφείς Τεύκρο Μιχαηλίδη και Αλέξη Σταμάτη, σε μια κουβέντα γύρω από τα «γιατί» και «πώς» αυτών των σεμιναρίων.

Τι είναι αυτό που κάνει έναν επίδοξο συγγραφέα να θέλει να παρακολουθήσει μαθήματα δημιουργικής γραφής και τι έναν συγγραφέα να παραδώσει αυτά τα μαθήματα;

Α.Σ.: Μπορεί να μην είναι καν επίδοξος συγγραφέας, αλλά ένας άνθρωπος που να αγαπάει τη λογοτεχνία και να θέλει να εντρυφήσει πιο πολύ σε αυτήν. Ο καθένας έχει τη δική του προσέγγιση. Η δουλειά που κάνει ο Τεύκρος έχει σχέση περισσότερο με τη μαθηματικά -εγώ ασχολούμαι πιο σφαιρικά με τη λογοτεχνία και μπήκα εντελώς τυχαία, λόγω

Τεύκρος Μιχαηλίδης

Τα «γιατί» και τα «πώς» ενός σεμι

Τ.Μ.: Εδώ, ο Πλάτωνας και ο Πρωταγόρας τσακώθηκαν επί 100 σελίδες για το αν είναι διδακτέα η αρετή κι εμείς λέμε για τη λογοτεχνία. Όλα είναι διδακτέα ως ένα σημείο

της κρίσης, και μου άρεσε πάρα πολύ, γιατί είδα αποτέλεσμα. Σε παιδιά που είχαν ξεκινήσει πρόχειρα και από μόνοι τους, με ημερολογιακή γραφή, αλλά με συνεχή τριβή και άσκηση και με την καλή ατμόσφαιρα που δημιουργήθηκε, είδα μεγάλες διαφορές και εξέλιξη, με τελικό αποτέλεσμα ακόμα και την έκδοση βιβλίου. Ακόμη, δημιουργήθηκε μια επαφή μεταξύ των μαθητών, ακόμα και φιλίες, πράγμα που είναι πολύ καλό, διότι προκύπτει μια ώσμωση, η οποία βοηθάει στη γραφή. Επιπλέον, προσωπικά δεν είμαι υπέρ της αυθεντίας του δασκάλου, αλλά της διάδρασης.

Πώς λειτουργείτε ως δάσκαλοι απέναντι σε ένα εκ των πραγμάτων ανομοιογενές κοινό;

Τ.Μ.: Εγώ δεν διδάσκω τόσο οργανωμένα όσο ο Αλέξης, γιατί δεν είναι ο κύριος τομέας του ενδιαφέροντός μου. Είμαι μαθηματικός, ενώ η «δεύτερη δουλειά» μου είναι να γράφω μυθοπλασία που να συνδέεται με τη μαθηματικά. Όσες φορές έκανα τέτοια σεμινάρια δημιουργικής γραφής -και δεν είναι πολλές- ήταν κατ' αρχάς με ακροατήριο εφήβων. Εκεί, είχα διπλό στόχο: να τους δώσω κίνητρο να ασχολούνται με τη γλώσσα και την έκφραση, αλλά και με την ιδέα ότι, έχοντας το πρόσχημα

να γίνουν συγγραφείς, ενδεχομένως να ενθαρρύνονταν να ερευνούν περισσότερο, προκειμένου να γράψουν το πολύ συγκεκριμένο είδος που λέγεται «μαθηματική λογοτεχνία». Αφού, λοιπόν, έκανα 2-3 σεμινάρια με εφήβους, τα επανέλαβα για δεύτερη φορά στη Λευκωσία με ενήλικες. Έπειτα, σε μια άλλη περίπτωση, τα έκανα με ένα ακροατήριο που, στη χειρότερη των περιπτώσεων, ήταν φοιτητές μαθηματικών, οι οποίοι ήρθαν συνειδητοποιημένοι.

Αναρωτιόμαστε αν η λογοτεχνία διδάσκεται τελικά.

Α.Σ.: Το πρώτο πράγμα που λέω στους μαθητές μου είναι ότι θα τους διδάξω ένα μάθημα που δεν διδάσκεται. Απ' εκεί και πέρα, τους λέω ότι θα φτιάξουμε μια δημιουργική ατμόσφαιρα, θα ξεπεράσουμε το άγχος και το κόμπλεξ της πρώτης έκθεσης και του πώς θα ξεκινήσουν να γράφουν. Αυτό το κάνω με κάποιες ασκήσεις, οι οποίες στην αρχή είναι πολύ συγκεκριμένες και σταδιακά γίνονται πιο ελεύθερες. Κατά τη διάρκεια των ασκήσεων, αρχίζουν και απελευθερώνονται και πετάνε τα βαρίδια της συγγραφής.

Τ.Μ.: Εδώ, ο Πλάτωνας και ο Πρωταγόρας τσακώθηκαν επί 100 σελίδες για το αν είναι διδακτέα η αρετή κι εμείς λέμε

για τη λογοτεχνία. Όλα είναι διδακτέα ως ένα σημείο. Όταν άνθρωποι έρχονται να παρακολουθήσουν ένα σεμινάριο δημιουργικής γραφής, έχεις το μεγάλο πλεονέκτημα ότι επέλεξαν κατ' αρχήν να το παρακολουθήσουν - σε αντίθεση με τους μαθητές ενός σχολείου, για παράδειγμα. Αυτό φέρνει αμέσως ένα αρνητικό: ότι ενδεχομένως να έχουν υψηλές προσδοκίες, χωρίς να ξέρουν πόσο μπορούν. Υπάρχουν πράγματα που μπορείς να τους πεις, κυρίως οι προσωπικές εμπειρίες σου, μέσα από τις οποίες δύνανται να πάρουν κάποια στοιχεία για το πώς γράφεται μια ιστορία. Αντί για ανακαλύψει κάποιος μόνος του τη διαδρομή, ανακαλύπτει κάποιες πιο σύντομες οδούς.

Για να διδάξεις μαθηματικά πρέπει να είσαι μαθηματικός. Για να διδάξεις συγγραφή πρέπει να είσαι απαραίτητως συγγραφέας;

Τ.Μ.: Μοιάζει πιο σαφές τι σημαίνει να είσαι μαθηματικός. Για παράδειγμα, για τους μεγάλους ερευνητές μαθηματικούς, μαθηματικός είσαι μόνο όταν διεξάγεις έρευνα. Άρα είναι, μάλλον, δύσκολο να διδάξεις μαθηματικά αν είσαι μαθηματικός με την αυστηρή έρευνα. Κι έχοντας γνωρίσει μερικούς κορυφαίους μαθηματικούς του 21ου αιώνα, μπορώ

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Αλέξης Σταμάτιδης

ναρίου δημιουργικής γραφής

να σας πω ότι μάλλον δεν ήταν σε θέση να διδάσουν. Συνεπώς, για να διδάξεις πρέπει πρώτα να είσαι δάσκαλος, κι αυτό είναι κάτι που δεν διδάσκεται. Το θέμα είναι, εκτός από συγγραφέας, να μπορείς να μεταδώσεις κάποια πράγματα.

Α.Σ.: Να βάλω στην κουβέντα έναν παραλληλισμό με το θέατρο; Ένας καλός σκηνοθέτης πρέπει να έχει περάσει απαραίτητα από ηθοποιός; Οι περισσότεροι έχουν, αλλά δεν είναι απαραίτητο. Δεύτερον, δεν υπάρχουν σχολές σκηνοθεσίας θεάτρου για να μπορέσει κάποιος να βγει σκηνοθέτης. Πόσοι ποδοσφαιριστές γίνονται προπονητές; Και ούτω καθεξής.

Βλέπουμε ότι όλο και περισσότεροι συγγραφείς διδάσκουν σε σεμινάρια δημιουργικής γραφής. Γιατί τέτοια στροφή; Πληρώνει καλά αυτή η δραστηριότητα και διη σε καιρό κρίσης;

Τ.Μ.: Εγώ δεν το κάνω επαγγελματικά. Για παράδειγμα, στην Κύπρο ήρθα γιατί ήθελα να γίνει κάτι τέτοιο στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας. Έτσι λειτουργώ, σε συνεδριακό επίπεδο, θα έλεγα. Ο Αλέξης κάνει σειρά μαθημάτων, που είναι άλλο πράγμα.

Α.Σ.: Η αλήθεια είναι ότι πλέον υπάρχουν αρκετοί φορείς που κάνουν αυτό το πράγμα και πολλοί συγγραφείς που

Α.Σ.: Όταν αρχίσεις πραγματικά και συναλλάσσεσαι με τους ανθρώπους, καταλαβαίνεις ότι μόνο με τον άλλο μπορείς να υπάρξεις. Η προδοσία είναι μια έννοια πολύ χρήσιμη για τους συγγραφείς, την οποία ωστόσο απεχθάνομαι πολύ

παραδίδουν μαθήματα. Προσωπικά δεν μπορώ να πω ότι το κάνω επειδή ζω από αυτό, αλλά τα ποσά που πληρώνει είναι σε λογικό πλαίσιο.

Μέσα από τη διαδικασία της διδασκαλίας, νιώθετε να μετατοπίζεται η προσωπική σας σχέση με τη γραφή;

Α.Σ.: Προσωπικά δεν θα έλεγα ότι μου συμβαίνει αυτό, αλλά έχω κλέψει ορισμένες ιδέες, για να σας πω την αλήθεια. **Τ.Μ.:** Ούτε εγώ νομίζω ότι έχω επηρεαστεί καθ' οιονδήποτε τρόπο από τα μαθήματα. Είναι μια διασκεδαστική διαδικασία και με έχει βοηθήσει ή αναγκάσει να σκεφτώ τη δική μου διαδικασία της γραφής. Ένα μέρος του μαθήματός μου είναι ότι διηγούμαι πώς γράφτηκε ένα από τα βιβλία μου, κάνω μια εκ των υστέρων ανακεφαλαίωση όσων συνέβησαν και φτιάχνω σχεδιαγράμματα. Αυτή η διαδικασία είναι ενδιαφέρουσα, αλλά δεν σημαίνει ότι το επόμενο μου βιβλίο θα ακολουθήσει την ίδια πορεία. **Από βιβλίο σε βιβλίο, η διαδικασία της συγγραφής διαφέρει;**

Α.Σ.: Κάθε φορά ακολουθώ διαφορετική διαδικασία.

Τ.Μ.: Οι ιστορίες γραφής στα πέντε βιβλία μου είναι πέντε διαφορετικές ιστορίες. Δεν ξέρω αν συμβαίνει στον Αλέξη, σε εμένα πάντως έρχεται μια

ιστορία να εμποδίσει την άλλη.

Στη μετάβαση από την ποίηση στο μυθιστόρημα, που έκανε ο Αλέξης για παράδειγμα, και από εκεί στο θέατρο, υπάρχει ένα κοινό νήμα που τα διαπερνά όλα;

Α.Σ.: Υπάρχει ο ίδιος ο συγγραφέας, η ενσυναίσθησή του, η ματιά του στον κόσμο και το μη προφανές, το οποίο για μένα είναι ζητούμενο. Κάθε ένα από αυτά τροφοδοτεί το άλλο. Για παράδειγμα, πρόσφατα ολοκλήρωσα ένα θεατρικό, το οποίο ήδη το έχω γράψει σε μυθιστόρημα. Αρχικά, είχα γράψει το θεατρικό, αλλά επειδή για πρακτικούς λόγους δεν μπορούσε να ανέβει, το έγραψα σε μυθιστόρημα. Εν τω μεταξύ, τα δύο έργα λίγη σχέση έχουν μεταξύ τους. Υπάρχει, θα έλεγα, ένας διάλογος ανάμεσά τους.

Πάμε σε κάτι προσωπικό. Έχετε προδώσει ποτέ τον εαυτό σας; Ο Αλέξης, για παράδειγμα, έχει πει ότι δεν μπορούμε να προδώσουμε τον εαυτό μας, μόνο να τον παραδώσουμε.

Α.Σ.: Δεν το είπα με τη θεολογική έννοια, αλλά με την έννοια της εκχώρησης του «εγώ». Αυτό που εννοούσα είναι ότι κάποια στιγμή φεύγεις ως άνθρωπος από το κουκούλι που είχες όταν ήσουν μικρός, το οποίο, στην περίπτωση μου, ήταν μια άμυνα απέναν-

τι σε ορισμένα πράγματα. Όταν αρχίσεις πραγματικά και συναλλάσσεσαι με τους ανθρώπους, καταλαβαίνεις ότι μόνο με τον άλλο μπορείς να υπάρξεις. Η προδοσία είναι μια έννοια πολύ χρήσιμη για τους συγγραφείς, την οποία ωστόσο απεχθάνομαι πολύ.

Τ.Μ.: Νομίζω ότι δεν προδίδεις ποτέ τον εαυτό σου. Το πολύ-πολύ να προδώσεις την ψεύτικη εικόνα που έχεις δημιουργήσει για τον εαυτό σου. Αυτός που είσαι, είσαι και ό,τι κάνεις, το κάνεις λόγω του ποιος είσαι, όχι επειδή αναγκάζεσαι. Με αυτή την έννοια νομίζω ότι στην πραγματικότητα αποκαλύπτεις τον εαυτό σου. Τα μαθηματικά δεν επιδέχονται μεγάλες προδοσίες, δεν υπάρχουν σε κάποιο κόσμο ιδεών. Είναι ένα πολύ δυνατό εργαλείο για να λειτουργείς μοντέλα του κόσμου και να μπορέσεις να καταλάβεις καλύτερα τι συμβαίνει. Λένε, είναι δυνατόν τα μαθηματικά να ταιριάζουν με τη μυθοπλασία, ή η αμφισημία -που είναι ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία του μυθοπλαστικού- να γίνει αποδεκτή στα μαθηματικά; Εγώ πιστεύω πως γίνεται. Υπό αυτή την έννοια είμαι ήσυχος: ούτε τα μαθηματικά προδίδω, ούτε τη λογοτεχνία.

Κλείνοντας, πείτε μας τρία χαρακτηριστικά που θα πρέπει να έχει ένας μαθητής σας στα σεμινάρια, για να μπορέσει να γίνει συγγραφέας.

Α.Σ.: Διαθεσιμότητα, να είναι επιλογί του και να γράφει συνεχώς, να είναι δραστήριος και να διαβάζει.

Τ.Μ.: Κατ' εμέ, θα πρέπει κατ' αρχάς γνωρίζει την ελληνική γλώσσα. Δεύτερον, θα πρέπει να αγαπάει το διάβασμα και να έχει διαβάσει πάρα πολύ και το τρίτο, όπως είπα και ο Αλέξης, είναι να γράφει συνεχώς.

Γιατί κανείς από τους δύο σας δεν συμπεριέλαβε το ταλέντο στις απαιτήσεις του;

Α.Σ.: Είναι μια τεράστια κουβέντα το τι θα πει ταλέντο και αν πρέπει να το έχει κανείς για να προχωρήσει.

Τ.Μ.: Κάποτε είχα μιλήσει με τον μαθηματικό Λοράν Λαφόργκ, ρωτώντας τον για το ταλέντο. Μου είχε απαντήσει, λοιπόν, ότι το ταλέντο είναι κάτι πάρα πολύ επικίνδυνο, διότι αν το έχεις, το χρησιμοποιείς ως πρόσχημα για να μην δουλεύεις και όταν δεν το έχεις, το χρησιμοποιείς πάλι ως πρόσχημα για να μην δουλεύεις, διότι θεωρείς ότι δεν μπορείς. Επίσης, δεν το θεωρώ ανιχνεύσιμο. Είναι χρήσιμο εργαλείο για κάποιον που θα γράψει νιώθοντας ότι δεν χρειάζεται τη βοήθειά μας, πράγμα που δεν το θεωρώ και ιδιαίτερα καλό.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Ο Σάββας Παύλου και το έργο του Δημήτρη Χατζή

Αφιέρωμα // Ίσως λίγοι γνωρίζουν ότι ο Σάββας Παύλου συνέβαλε σημαντικά και στην ανάπτυξη του ενδιαφέροντος για το έργο του Δημήτρη Χατζή τόσο στον ευρύτερο φιλολογικό κόσμο όσο και στο κυπριακό αναγνωστικό κοινό

ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΜΥΡΗΣ*

Η Επιθεώρηση Ποιτικής Τέχνης «ροϊείη.gr» (ή άλλως ιστοσελίδα «ΠΟΙΕΙΝ: Ο Έστω-Τόπος για την ποίηση») ίσως είναι άγνωστη στους πιο πολλούς αναγνώστες. Τυχαίνει όμως να είμαι συνεργάτης και εκεί εισήγαγα την έκτη ημέρα του τρέχοντος μηνός μια «ανάρτηση» με το από εξαιτίας συνταχθέν κείμενο του Σάββα Παύλου «Η κηδεία μου». Η σελίδα άνοιξε με ένα συνοπτικό σημείωμά μου, το οποίο και παραθέτω, καθώς επιμένω να θεωρώ τον φίλο διανοούμενο παρόντα: «Ένας σοβαρός εργάτης του ελληνικού πνεύματος, σιβαρής μελετητής από τα χώματα της Κύπρου και του ευρύτερου Ελληνισμού, ο Σάββας Παύλου, δεν βρίσκεται πια ανάμεσά μας. Πολύπτυχο το έργο του, αναμένει να το μελετήσουμε. Μέσα σε όσα μάς συνέχουν. Να διαλεχθούμε μαζί του, με όσα σ' αυτό μάς συνδέουν και όσα μάς κάνουν δημιουργικά να διαφωνούμε ωςάν Έλληνες. Ποιητικός, ερωτικός, παραδοσιακός και για όλα τούτα Επαναστατικός! Νυν και αεί!».

Επιστημονικά το αριότερο έργο του Σάββα είναι η διδακτορική διατριβή του «Σεφέρης και Κύπρος». Αλλά η ενασχόλησή του με το έργο και άλλων Ελλήνων συγγραφέων (Ελλαδιτών και Κυπρίων) είναι διαρκής και συστηματική. Ενδεικτικά αναφέρω δημοσιεύσεις του για τους Γιάννη Σκαρίμπα, Γιώργο Ιωάννη, Μανόλη Αναγνωστάκη, Θανάση Βαλτινό, Κυριάκο Χαραλαμπίδη κ.ά. Επιπρόσθετα, υπενθυμίζω την έμπνευση και επιμέλεια σειράς εκδόσεων από τον εκδοτικό οίκο «Αιγαίον», στην οποία παρουσιάζονται ανθολογημένες κριτικές και απόψεις για το έργο του Τ. Σινόπουλου, Ν. Βαγενά, Μ. Σαχτούρη, Ντ. Χριστιανόπουλου κ.ά.

Ίσως όμως λίγοι γνωρίζουν ότι ο Σάββας Παύλου συνέβαλε σημαντικά και στην ανάπτυξη του ενδιαφέροντος για το έργο του Δημήτρη Χατζή τόσο στον ευρύτερο φιλολογικό κόσμο όσο και στο κυπριακό αναγνωστικό κοινό. Ο Σάββας, όπως συχνά επανέρχεται με διάφορες ευκαιρίες, γνώρισε τον Δημήτρη Χατζή το καλοκαίρι του 1973 στον αντιδικτατορικού προσανατολισμού «Θερινό Κύκλο Μαθημάτων για τη Σύγχρονη Ελλάδα» (στο Πανεπ. Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών της Γενεύης). Τον συνάντησε στην Ελλάδα το 1975 και διατήρησαν μια αλληλογραφία, με ανοικτό το θέμα της έλευσης του συγγραφέα στην Κύπρο.

Άξονας αναφοράς

Η μελέτη και η συζήτηση πολλών πτυχών του λογοτεχνικού και ιστορικοφι-

Σάββας Παύλου

λολογικού έργου του Γιαννιώτη συγγραφέα Τάκη Χατζή αποτέλεσε έναν κοινό για μας άξονα αναφοράς. Επιπλέον, οι επαφές με τον κύκλο ανθρώπων που σχετίστηκαν με τον Δ. Χατζή -παλαιότερες και πιο πρόσφατες και για τους δύο μας- ενίσχυσαν την επικοινωνία μας. Βιαστικά αναφέρω την τακτική επικοινωνία (σ' αυτήν συνέβαλαν επίσης οι Χρήστος Παπουτσάκης και Άντεια Φραντζή, οι ψυχές του αθηναϊκού περιόδικου «Αντί») με τον συστηματικότερο μελετητή του Δ. Χατζή, τον Νικόλα Γουλανδρή. Με συμβολή και του Σάββα, μεταξύ 1999-2003, συγκέντρωσα και απέστειλα βιβλιογραφικό υλικό -ιδίως δημοσιεύματα της κυπριακής πνευματικής κίνησης- για τα έργα του Δ. Χατζή στον Νικόλα, που ακάματος εκεί στα «ένδοξα Παρίσια» διαμόρφωνε ιδίους κόποις και βασάνους βάση δεδομένων για τους (και από τους) μελετητές του Χατζή. Συχνά ο Νικόλας μάς έστελνε ταχυδρομικά cds («σιντιδάκια», όπως τα ονόμαζε ο ίδιος), με αυτά και άλλα δεδομένα των συλλογών του για τον Χατζή.

Ο Νικόλας Γουλανδρής απεβίωσε αιφνιδώς αρχές Ιουλίου 2015. Μα με συμβουλή του Νίκου Ορφανίδη δεν του ανακοίνωσα, για ευνόητους λόγους. Και μάλλον ο Σάββας δεν το έμαθε πο-

τέ, αφού για τον θάνατο αυτό υπήρξε μόνο μια λιτή, ελάχιστη ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Νεοελληνικών Σπουδών (ΕΕΝΣ), της οποίας ο Νικόλας ήταν επιστημονικός συνεργάτης κατά τα τελευταία χρόνια. Αλλά και το «Αντί» σταμάτησε να κυκλοφορεί το 2008, ένα χρόνο πριν από τον θάνατο του Χρήστου Παπουτσάκη (2009), αφού προσπάθησα με τη βοήθεια του Σάββα και του Λεύκιου και άλλων γνωστών και άγνωστων φίλων εν Κύπρω να βοηθήσουμε. Στο τελευταίο ταξίδι του Χρήστου στην Κύπρο, καλεσμένος να μιλήσει για τον Πλουτή Σέρβα στη Λεμεσό, 2 ή 3 Νοεμβρίου 2007, βρεθήκαμε να γευματίζουμε και να συζητάμε στο «Αιγαίον» - απέναντί μου ο Σάββας και η Άντεια, δίπλα ο Χρήστος και ο Λεύκιος.

Το 2008 ένα ακόμη πρόσωπο εισήλθε στον κύκλο των ανθρώπων που συγκινεί το έργο του Δ. Χατζή και οι γνωριμιές με αυτόν: Η Θεσσαλονικιά συγγραφέας Αρχοντούλα Διαβάτη, συμμετοχος ως ανήσυχη φοιτήτρια στο αντιδικτατορικό εγχείρημα του 1973 στην Ελβετία, ακροάτρια κι αυτή του Δ. Χατζή, και φυσικά επηρεασμένη ως πεζογράφος από το έργο του: Ήλθε στην Κύπρο και στο βιβλιοπωλείο της Νίκης Μαργακού, τον «Κοκλία», ο Σάβ-

Δημήτρης Χατζής

βας παρουσίασε το πεζογράφημά της «Στη μάνα του νερού» (εκδόσεις «Το Ροδακίό», Αθήνα 2004). Θα εντοπίσουμε τις ερασιτεχνικές μας φωτογραφίες από την εκδήλωση;

Σε διάφορες ευκαιρίες ο Σ. Παύλου έδειχνε τη σταθερή του προσήλωση στην αξία του πεζογραφικού έργου του Δ. Χατζή. Έχω συγκρατήσει την υποστήριξη της πρότασης να παραμείνει στη Β' Λυκείου ως προτεινόμενο «λογοτεχνικό βιβλίο» η κλασική πλέον για τη νεοελληνική πεζογραφία συλλογή διηγημάτων «Το τέλος της μικρής μας πόλης». Με δική του παρέμβαση στην ad hoc επιτροπή φιλολόγων, συμβούλων, επιθεωρητών επανήλθε η πρόταση για την εισαγωγή ως «λογοτεχνικό βιβλίο» στη Γ' Λυκείου του μυθιστορήματος «Το διπλό βιβλίο». Ήταν η συμπύκνωση της σύγχρονης τραγωδίας του Ελληνισμού, όπως αποτυπώνεται με πρωτοτυπία και μαεστρία στις σελίδες του βιβλίου αυτού, που τράβηξε την προσοχή του Σ. Παύλου και των λοιπών υποστηρικτών της πρότασης.

Μα τώρα πια λέει κι ο ποιητής Γ. Σεφέρης, «τα λόγια / φυλάγουν τη μορφή του ανθρώπου / κι ο άνθρωπος έφυγε, δεν είναι εκεί».

*Φιλολόγος-συγγραφέας

Σάββας Παύλου: «Ερυθροτερμινθέως αγροτοποιμήν»...

Το «Ηδύφωνο» προβαίνει σήμερα σ' ένα οφειλόμενο σεμνό μεταθανάτιο αφιέρωμα στον ρέκτη φιλόλογο, μελετητή, διανοούμενο και συγγραφέα Σάββα Παύλου, που, κατά τη γνώμη μας, «ηδυφωνικός επορεύθη» στον σύντομο, πλην πληθωρικό σε έργα και καταθέσεις, βίο του, καταλείποντας μια πλούσια παρακαταθήκη λόγου και ερεύνης στην εποχή μας και στους νεότερους.

www.simerini.com.cy

ART AERI LTD

Λουίζι ντι Τσεσονόλα

Ο στρατιωτικός που έγινε αρχαιολόγος και, χάρη στις αρχαιότητες της Κύπρου, ο πρώτος Διευθυντής του Μητροπολιτικού Μουσείου της Ν. Υόρκης. Ο Λουίζι Πάλμα ντι Τσεσονόλα γεννήθηκε στις 29 Ιουλίου 1832 και πέθανε στις 20 Νοεμβρίου 1904. Ήταν ένας Ιταλοαμερικανός στρατιωτικός, διπλωμάτης και ερασιτέχνης αρχαιολόγος. Σε ηλικία 15 ετών κατετάγη στον στρατό της Σαρδηνίας και πολέμησε στον Πρώτο Ιταλικό Πόλεμο Ανεξαρτησίας. Αποφοίτησε από τη Βασιλική Στρατιωτική Ακαδημία του Κεράσκο το 1851. Αργότερα έλαβε μέρος στον πόλεμο της Κριμαίας με τις βρετανικές δυνάμεις.

Το 1858 πήγε στη Ν. Υόρκη, όπου παντρεύτηκε τη Μέρι Ιζαμπέλ Ράιντ. Ίδρυσε μια ιδιωτική στρατιωτική σχολή για αξιωματικούς, στην οποία μέσα σε έξι μήνες εκπαιδεύτηκαν πάνω από 7.000 σπουδαστές. Από το 1862 έλαβε μέρος στον αμερικανικό εμφύλιο πόλεμο, με τον βαθμό του Συνταγματάρχη του 4ου Συντάγματος Ιππικού της Ν. Υόρκης. Με τη βοήθειά του η έκβαση της ήταν νικηφόρα, όμως ο Τσεσονόλα τραυματίστηκε. Για τη συνεισφορά του στη μάχη αυτή τιμήθηκε με το Μετάλλιο Τιμής. Μετά τον πόλεμο διορίστηκε σύμβουλος των ΗΠΑ στη Λάρνακα της Κύπρου (1865-1877), σε μια εποχή κατά την οποία το νησί βρισκόταν υπό την οθωμανική επικράτεια. Κατά τη διάρκεια της εδώ παραμονής του διενήργησε διάφορες ανασκαφές σε πολλές περιοχές της Κύπρου, κυρίως όμως στις περιοχές του αρχαίου Κουρίου και των Γόλων. Οι ανασκαφές του έφεραν στο φως πολυάριθμες και πολύ σημαντικές αρχαιότητες. Τα περισσότερα από τα αντικείμενα αυτά αγοράστηκαν από το νέο ίδρυθέν τότε Μητροπολιτικό Μουσείο της Ν. Υόρκης, προσφέροντας έτσι στον Τσεσονόλα τη θέση του πρώτου διευθυντή του το 1879.

Μεταξύ άλλων, ο Τσεσονόλα προχώρησε και σε κάποιες αποκαταστάσεις αρχαίων αντικειμένων, οι οποίες αμφισβητήθηκαν έντονα από τους επιστήμονες. Ειδική επιτροπή που συστάθηκε για να διερευνήσει το θέμα τον απάλλαξε από όλες τις κατηγορίες και ο Τσεσονόλα διατήρησε τη θέση του διευθυντή του Μουσείου μέχρι και τον θάνατό του το 1904. Στην Κύπρο, ωστόσο, οι πράξεις του εξακολουθούν να θεωρούνται ισότιμες λεπλασσίας και ο ίδιος μισητός του Λόρδου Έλγιν, του γνωστού Άγγλου αρχαιολόγου. Στο συγγραφικό του έργο ανήκει το «Κύπρος, οι αρχαίες πόλεις, οι τάφοι, οι ναοί» (1877) και το λεύκωμα «Περιγραφικός Άτλας της Κυπριακής Συλλογής Τσεσονόλα» (1884-1886). Τιμήθηκε από τα Πανεπιστήμια της Κολούμπια και του Πρίνστον και έλαβε τον τίτλο του Ιππότη από τον Βασιλιά της Ιταλίας.

Για περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε στο www.artaeri.com.
Μακαρίον 71, Λ/σία

Σάββας Παύλου *Eis mnímn*

Αφιέρωμα // Στον χώρο της πολιτισμικής πολιτικής, ο Σάββας μπόρεσε να αφήσει έντονο ίχνος. Ο ρόλος του ενεργού διανοούμενου τού πήγαινε πολύ. Όχι μόνο διότι είχε το απαιτούμενο βάθος. Αλλά διότι πρωτίστως ήταν τέλειος φάρος

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΛΟΚΑΣΙΔΗΣ

Τα τελευταία χρόνια είχα την τύχη να γνωρίσω καλά τον Σάββα Παύλου. Προηγουμένως τον ήξερα από μακριά. Ως μια μορφή ενεργού διανοούμενου. Από τους λίγους που είχαμε/έχουμε στην Κύπρο. Έτσι και αλλιώς, λόγω περιορισμένης κρίσιμης μάζας, δεν θα μπορούσαν να ήταν πολλοί. Έτσι και αλλιώς, λόγω έμφυτης κυπριακής συστολής, ή ακόμα συμφεροντολογισμού, είναι ακόμη πιο λίγοι. Ο Σάββας Παύλου σίγουρα δεν συγκαταλεγόταν σε αυτές τις κατηγορίες μικρών ανθρώπων. Είχε τόλμη. Φωνή καθηλωτική. Υψος ενίοτε βλοσυρό. Αυτό όμως ήταν μόνο πρώτη εσφαλμένη εντύπωση. Ήταν πάντα έτοιμος να ακούσει. Με ευγένεια, αλλά και γνήσια δεκτικότητα. Ο Σάββας Παύλου είχε πολλά να πει. Ιδιαίτερα στον τομέα της παιδείας, του πολιτισμού, της λογοτεχνίας αλλά και της πολιτισμικής πολιτικής. Στη θέση του ως λειτουργός της Παιδείας η ευθύνη του δεν τον βοήθησε πολύ. Βρέθηκε στο Υπουργείο Παιδείας σε χρόνο που οι απόψεις του χρωματίζονταν με κάθε ελαφρότητα ως «ακραίες». Και βεβαίως δεν ήταν. Απλώς ο Σάββας συνάντησε τρόπον τινά τους ιδεολογικούς του αντιπάλους την ώρα που αυτοί πήγαιναν και ενώ

αυτός επέστρεφε. Όπως αναφέρει σε γνωστό του κείμενο, στο φέρετρό του ήθελε απλώς την ελληνική σημαία. Ούτε καν τη «μαυροκόκκινη» σημαία, ένδειξη «των αντιεξουσιαστικών πεποιθήσεών» του. Διότι, όπως εξηγεί, «η ελληνική σημαία τα λέει όλα, είναι η πιο αντιεξουσιαστική και ριζοσπαστική πράξη». Είναι αυτό που δεν καταλαβαίνουν πολλοί. Ότι, εντέλει, αφού το ψάξεις, η εθνική ταυτότητα αποτελεί την ύπατη συμπύκνωση συλλογικότητας. Άλλοι, όμως, είτε δεν μπορούν να το δουν, γδέρνοντας την επιφάνεια των πραγμάτων, είτε υποκλίνονται σε πολιτικές σκοπιμότητες. Βλέποντας αυτό το αντίξοο κλίμα, ο Σάββας αποχώρησε πρόωρα από την Παιδεία. Και θα μπορούσε να είχε προσφέρει τόσα, αν είχε βρει εύφορη γη. Έτσι, για δική μας κακή τύχη, η προσφορά του παρέμεινε κυρίως σε ένα επίπεδο ατομικού οραματισμού. Πέρα, βεβαίως, από τα λογοτεχνικά του έργα.

Ανεκτίμητη προσφορά

Στον χώρο όμως της πολιτισμικής πολιτικής, ο Σάββας μπόρεσε να αφήσει έντονο ίχνος. Ο ρόλος του ενεργού διανοούμενου τού πήγαινε πολύ. Όχι μόνο διότι είχε το απαιτούμενο βάθος. Αλλά διότι πρωτίστως ήταν τέλειος φάρος. Η εντιμότητά του δεν ήταν απλώς προσλήψιμη από τους στενούς του φίλους. Ήταν γραμμένη στο μέτωπό του, στον

τόνο της φωνής του, στις κινήσεις και στο ύφος του. Δεν μπορούσες να μην αντιληφθείς ότι αυτός ο άνθρωπος ήταν εξ' εκείνων «ποτέ από το χρέος μη κινούντες/ δίκαιοι κ' ίσιοι σ' όλες των τεσ πράξεις». Ο κόσμος τον άκουγε, όμως, διότι είχε και μιαν άλλη σπάνια αρετή. Έκτιζε τα επιχειρήματά του όχι στον αέρα, αλλά στη γη. Οι θέσεις του δεν μύριζαν κλεισούρα θεωρητικής κατασκευής, αλλά κόμα και ευωδίες του τόπου του. Ήταν ριζωμένα σε ήθη, έθιμα και βιώματα. Η προσφορά του στην πολιτικοπολιτισμική διαμάχη είναι ανεκτίμητη. Ιδιαίτερα, διότι η μάχη σήμερα μαίνεται ακριβώς όχι στον χώρο της πολιτικής, αλλά σε ένα χώρο πολιτικοπολιτισμικό. Δεν προσπαθούν να μας πείσουν ότι οι τουρκικές θέσεις είναι στοιχειωδώς ανεκτές. Αφού δεν είναι. Η προσπάθεια γίνεται για να πεισθούμε ότι μεταφέρουμε ιστορικές ενοχές. Ότι η ταυτότητά μας δεν είναι ελληνική, αλλά κυπριακή και δεν νομιμοποιείται να προτάσσει αμιγώς ελληνικά αιτήματα. Αυτά δεν τα σπκωνε ο Σάββας. Τα απέκρουε πειστικά και αποτελεσματικά. Θα μας λείψει λοιπόν. Εμάς, ως άνθρωπος και διανοητής. Στον τόπο, θα λείψει κυρίως ως διανοητής. Γι' αυτά που έλεγε και γι' αυτά που θα μπορούσε να είχε κάνει. Αν τον αξιοποιούσαν. Αυτή όμως είναι η ιστορία μας: Ο Ελληνισμός τρώει τα παιδιά του για να εκθρέψει τη μερινή του μετριότητα.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Συνέντευξη //

Έπειτα από τόσα χρόνια, αισθάνομαι πολύ γεμάτη και πολύ ευτυχής. Το όνειρό μου είναι, πάντα, να συναντάω την έκπληξη στη μουσική, την έκπληξη στις συναντήσεις με ανθρώπους γύρω από τον χώρο της μουσικής, και τη συγκίνηση από το τραγούδι

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ
ΜΕΡΟΣ Α'

Η Ελευθερία Αρβανιτάκη είναι μια ευγενική ύπαρξη, που ταιριάζει με τη μυστήρια και μαγική έννοια της μουσικής. Ως μουσικολόγος θέλησα να σκύψω με τον μεγεθυντικό μου φακό και να τη ρωτήσω να μου εξηγήσει ορισμένα σημαντικά θέματα για την τέχνη της Ερμηνείας και το τραγούδι. Αυτό είναι το Α' Μέρος της συνομιλίας μας στο «Ηδύφωνο». Το Β' Μέρος θα δημοσιευθεί στην αυριανή έκδοση της «Σημερινής».

Πώς σας κάνει να νιώθετε το γεγονός ότι είστε μια μεγάλη και αγαπημένη μορφή στο τραγούδι;

Μεγάλη ευλογία, μεγάλη χαρά, και μεγάλη ευθύνη ταυτόχρονα. Είναι μεγάλο προνόμιο, και από την άλλη είναι μια μεγάλη ευθύνη. Γιατί αισθάνεσαι ότι αυτή η οικειότητα, έπειτα από χρόνια, έχει δημιουργήσει, στην ουσία, φιλίες και με ανθρώπους που δεν γνωρίζεις απλώς, λόγω της επαφής μέσω της σπουδαίας τέχνης του τραγουδιού. Έχει δημιουργηθεί μια οικειότητα μεταξύ μας και όταν βρισκόμαστε αυτή επιβεβαιώνεται. Είναι... μαγικές στιγμές. Αισθάνομαι ότι έχω πολλούς φίλους. Ανθρώπους που με αγαπάνε και τους αγαπάω... Και μεγάλη εμπιστοσύνη.

Όταν, πλέον, αποφασίσατε να ακολουθήσετε το επάγγελμα της τραγουδίστριας/ερμηνεύτριας...

Ξεκίνησα τυχαία και, έπειτα από ένα χρόνο, αποφάσισα -αφού διέκοψα ένα χρόνο- ότι θα ασχοληθώ σοβαρά.

Ποιοι ήταν οι στόχοι που θέσατε εκείνη τη στιγμή της απόφασής σας να συνεχίσετε την τέχνη του τραγουδιού;

Όταν αποφάσισα να μπω σε αυτόν τον χώρο, άφησα οτιδήποτε άλλο έκανα και αφοσιώθηκα απόλυτα στη μουσική. Αυτή ήταν η βασική μου αλλαγή. Στη μουσική και σε ό,τι έχει να κάνει με τη μουσική, από μαθήματα τραγουδιού μέχρι κάποια μαθήματα βυζαντινής μουσικής, τότε. Να κοιτάω τη μουσική με ένα άλλο ενδιαφέρον και με μαν άλλη οπτική γωνία. Δηλαδή, την οπτική γωνία ότι κάποιος βρίσκεται μέσα σε αυτόν

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ

Η μουσική είναι μια μεγάλη παρηγορία

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΘΟΔΩΡΗΣ ΨΙΑΧΟΣ

τον χώρο, οπότε επιλέγει και χαράζει μια στρατηγική. Τι είναι αυτό που θέλει από τη μουσική, και πώς το θέλει.

Ποια ήταν η στρατηγική που ακολουθήσατε εσείς προσωπικά;

Η στρατηγική φαίνεται στην πορεία. Η στρατηγική που ακολουθήσα εγώ, φαίνεται σε αυτό το οποίο συνέβη από τότε και μετά. Δηλαδή, ποιο χώρο της μουσικής θα επιλέξεις, με ποιους θα συνεργαστείς, σε ποια πράγματα θα πεις όχι, και σε ποια θα πεις ναι.

Ποιο είναι, τώρα, το τολμηρότερό σας όνειρο, όσον αφορά την τέχνη σας;

Το τολμηρότερο όνειρό μου... Έπειτα από τόσα χρόνια, αισθάνομαι πολύ γεμάτη και πολύ ευτυχής. Το όνειρό μου είναι, πάντα, να συναντάω την έκπληξη στη μουσική, την έκπληξη στις συναντήσεις με ανθρώπους γύρω από τον χώρο της μουσικής, και τη συγκίνηση από το τραγούδι. Γιατί, ξέρεις, ύστερα από πολλά χρόνια όταν είσαι στη μουσική, δύσκολα συγκινείσαι, δύσκολα εντυπωσιάζεσαι. Έτσι, αν το καταφέρω αυτό και ακόμα συγκινούμαι και εντυπωσιάζομαι, θα είναι για μένα μεγάλη δύναμη και μεγάλο κέρδος. Και συμβαίνει ακόμα.

Εν ώρα συναυλίας ή εν ώρα δημιουργίας;

Όχι μόνο με δικά μου πράγματα, εννοώ και με πράγματα τα οποία ακούω και από τον υπόλοιπο κόσμο. Η μουσική δεν είμαι μόνον εγώ (γέλιο).

Για να υπάρξει το τραγούδι προϋποθέτει και κοινωνικές δεξιότητες...

Το τραγούδι είναι μια συντροφική τέχνη. Και είναι μια τέχνη που θέλει παρέα. Είναι μια παρεϊστική τέχνη. Θέλεις μουσικούς, θέλεις συνθέτες, θέλεις στιχουργούς, θέλεις παραγωγούς ήχου, θέλεις ηχολήπτες. Είναι ομάδες οι οποίες διηγούνται, φτιάχνουν μουσική. Η επικοινωνιακή τέχνη, δηλαδή, της μουσικής είναι σπουδαία και μεγάλη παρηγορία. Διότι, έτσι και φίλους κάνεις και εκθροούς, βέβαια, κάνεις... Αλλά, θέλω να πω ότι κάνεις σχέσεις με τον κόσμο γενικότερα.

Ποιες είναι οι δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν, ώστε να επιτευχθούν τα υψηλά οράματά σας στην πραγματικότητα;

Δεν μπορώ να σκεφτώ έτσι. Μπορώ να σκεφτώ μόνον τις χαρές που μπορείς να έχεις όταν αποφασίσεις να κάνεις κάτι. Τα εμπόδια πάντα τα ορίζεις εσύ. Και les αυτό δεν θα το κάνω έτσι, θα το κάνω αλλιώς. Αυτό δεν θα το κάνω με αυτό τον τρόπο, θα το κάνω με τον άλλον. Αυτό θέλω να το πετύχω, δεν το πέτυχα. Τι κρίμα... Πάμε για το επόμενο! Τα εμπόδια τα βάζεις εσύ. Αν προσπαθήσεις να το κάνεις και δεν έρχεται, βρίσκεις έναν άλλον τρόπο να το κάνεις. **Ελίσσεστε;**

Δεν «ελίσσεσαι», βρίσκεις άλλον τρόπο να το κάνεις. Αυτό το πράγμα δεν λέγεται ακριβώς ελιγμός. Αυτό λέγεται πίστη σε αυτό που θέλεις και αφορά στον τρόπο που θέλεις να το πετύξεις.

Θεωρώ ότι είστε περισσότερο αναδημιουργός.

Όλοι οι καλλιτέχνες κάπου πατάνε. Κάποιους θαυμάζουν, από κάπου παίρνουν. Σε κάποιους ακουμπάνε επάνω και από εκεί και πέρα δημιουργούν -αν μπορούνε- τη δική τους ταυτότητα.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Η μουσική δεν είναι μόνο παρτιτούρα

Τι είναι η μουσική; Είναι μια ψυχική επαφή με το έργο του συνθέτη ή είναι απλώς μια παρτιτούρα;

Εννοείται ότι δεν είναι μόνο μια παρτιτούρα. Υπάρχει, ξέρεις, και η δημοτική μουσική, που δεν υπάρχει καμία παρτιτούρα, υπάρχει μόνον η επιθυμία ενός λαϊκού ανθρώπου. Η παρτιτούρα είναι ένας τρόπος να πεις τη μουσική, και ένας άλλος τρόπος είναι ν' ακούσεις αυτό που σε οδηγεί η ψυχή σου.

Ποια είναι η προσωπική σας επεξεργασία των στίχων και της μουσικής στην πρώτη επαφή σας με ένα τραγούδι;

Υπάρχουν τα κομμάτια τα οποία δεν με συγκινούν καθόλου ή υπάρχουν κομμάτια τα οποία θα τα ακούσω από την πρώτη στιγμή και θα πω «αυτό είναι ένα κομμάτι που πολύ με συγκινεί, μου λέει κάτι», και θεωρώ ότι μπορώ αυτό το αίσθημα να το αφηγηθώ.

Πώς ξεκινάει η μελέτη σας για να μπορέσετε να προσεγγίσετε αυτό το αίσθημα;

Εγώ το ακούω πολλές φορές. Κάνω δοκιμαστικά. Το λέω - το λέω, και κάποια στιγμή ξέρω και πώς πρέπει να το πω και ποια είναι η φόρμα του και πώς πρέπει να ειπωθεί.

Και μετά, η πρόβα με την ορχήστρα πώς λειτουργεί στο στούντιο; Υπάρχει περίπτωση να αναθεωρήσετε την ερμηνεία που καθορίσατε στην προσωπική σας μελέτη;

Βεβαίως. Στο στούντιο αυτό το πράγμα έχει να κάνει με την ενορχήστρωση. Μιλάς με τους μουσικούς και αρχίζει η κατασκευή του κομματιού, αρχίζει η ενορχήστρωσή του σιγά-σιγά και ολοκληρώνεται μια εικόνα την οποία έχεις προαποφασίσει όμως.

Εσείς;

Και εσείς κι εγώ.

Ως προς τον τρόπο της ερμηνείας σας, εσείς είστε ο μάεστρος του εαυτού σας;

Ναι, και ως προς τον τρόπο ερμηνείας και ως προς τον τρόπο που κατασκευάζεται ένα κομμάτι. Δηλαδή, την ώρα που ενορχηστρώνεται ένα κομμάτι, συναποφασίζω με τους δημιουργούς. Και λέω δημιουργούς και τον ενορχηστρωτή και τον συνθέτη, όταν θέλει να ενορχηστρώσει. Στη συνέχεια μπαίνεις στο στούντιο και αυτό το πράγμα σε οδηγεί στην ερμηνεία. Δεν ερμηνεύω ποτέ τραγούδι, εάν δεν είναι ολοκληρωμένη η ενορχηστρωτική του άποψη.

Πώς καταφέρνει ο ερμηνευτής να κερδίσει το κοινό του;

Α!... Δεν υπάρχει μυστικό.

Μήπως είναι θέμα της προσωπικότητας του ερμηνευτή;

Υπάρχει θέμα μαγιάς, χημείας. Εάν ο άνθρωπος που είναι επάνω στη σκηνή έχει χημεία με το κοινό που βρίσκεται κάτω. Και αυτό είναι κάτι μαγικό. Αυτό λέγεται «duende» και το έχει πει ο Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα. Σημαίνει να έχεις ψυχή και να είσαι αυθεντικός, και συνήθως συνδέεται με το φλαμέγκο.

Πέραν αυτού, μήπως είναι και το χόχρωμά σας που βοήθησε στο να σας αγαπήσουν;

Όχι, δεν είναι θέμα χόχρωματος. Το χόχρωμα παίζει ένα ρόλο στο να ξεχωρίσεις και να γίνεις αναγνωρίσιμος. Τώρα, αν αυτό δημιουργεί και μια οικειότητα

στο κοινό, αυτό φαίνεται όταν κάνεις live. **Είναι ο χαρακτήρας...**

Είναι όλα. Είναι όλα, και είναι και κάτι το οποίο δεν ξέρεις. Είναι αυτό που λέμε «η μαγεία». Η μουσική εμπεριέχει μαγεία. Όλες οι τέχνες έχουν μαγεία, κάτι το οποίο είναι εξωλεκτικό και ποτέ δεν μπορείς να το περιγράψεις. Είναι κάτι που μπορεί να κάνουμε και εσύ και εγώ ακριβώς το ίδιο, και εσύ να λάμπεις και εγώ να μη φαίνομαι. Αυτό είναι μαγεία.

Πώς κερδίζατε την ευαισθησία που σας ακολουθεί σε όλες σας τις ερμηνείες; Για παράδειγμα, όταν τραγουδάτε, «θα σπάσω κούπες για τα λόγια που πες», το λέτε με ευγένεια. Και παρόλο που διακατέχει το κοινό μια αντίδραση να το φωνάξει, σας ακούει εσάς και σαστίζει. Εσείς το εκφράζετε δυναμικά μεν, αλλά με τον δυναμισμό της ευγένειας.

Ευχαριστώ πάρα πολύ. Ωραίο είναι

αυτό που ακούω. Είναι αυτό που είμαι εγώ, και, ξέρεις, ο στίχος «θα σπάσω κούπες» από μόνος του εμπεριέχει μια φόρτιση. Αν την τονίσεις αυτήν τη φόρτιση, θα γίνει κιτς.

Ποια είναι η σχέση σας με τον ηχολήπτη;

Ο ηχολήπτης έχει έναν πάρα πολύ κεντρικό ρόλο. Στην ουσία είναι ο ενορχηστρωτής μιας παράστασης. Ο ηχολήπτης είναι αυτός που θα συνδέσει, θα συνθέσει, θα αποδώσει την ενορχήστρωση η οποία έχει γίνει. Δηλαδή, είναι ένα κομβικό μέλος μιας μπάντας. Είναι πάρα πολύ κεντρικό μέλος. Είναι αυτός που, στο τέλος, θα δώσει έναν ήχο που θα γοντεύσει το κοινό από κάτω.

Όταν το κοινό είναι ιδιαίτερα θορυβώδες και ο ηχολήπτης εκ των πραγμάτων αναγκαστικά θα πρέπει να δυναμώσει την ένταση, δεν υπάρχει φόβος παραμόρφωσης του ήχου;

καλύτερη την ψυχή του ανθρώπου που το ακούει;

Και ένα καλό και ένα κακό. Όμως, για να μη μιλάμε για καλό και κακό, να το θέσουμε ως ένα τραγούδι που είναι πιο βαθύ, που μπορεί επίσης να είναι διασκεδαστικό, ή να μιλάμε για ένα τραγούδι που να είναι πιο ρηκό, που επίσης μπορεί να είναι διασκεδαστικό.

Δάσκαλοι οι Χατζιδάκις-Σαββόπουλος

Ποιοι ήταν οι δάσκαλοι με τους οποίους διαμορφώσατε το κριτήριο και την αισθητική σας;

Δεν ξέρω. Δεν είναι κάτι που το ορίζεις μαγικά από μόνος σου. Είναι η δική σου ψυχοσύνθεση που σε οδηγεί. Εμένα, δάσκαλοί μου, εκτός από τη φωνή, όπως είχαμε προαναφέρει, ως καλλιτέχνες, είναι ο Μάνος Χατζιδάκις όταν μιλάμε για την Ελλάδα, και ο Διονύσης Σαββόπουλος. Είναι άνθρωποι, δηλαδή

(Γέλια) Όχι, δεν θέλω. Αυτές είναι προσωπικές στιγμές. Αλλά ήταν από τις πιο σημαντικές μου γνωριμίες. Και έχω στο σπίτι μου έτσι τον «Μεγάλο Ερωτικό», με μια συγκινητική αφιέρωση.

Ποιος είναι ο τρόπος που ακούτε εσείς μουσική, προσωπικά; Υπήρξαν στιγμές που είπατε ότι είστε κουρασμένη και δεν μπορείτε να ακούσετε άλλη μουσική;

Εννοείται. Πολλές φορές το είπα αυτό. Πολλές φορές παίρνουμε αποστάσεις από τη μουσική.

Πόσο χρόνο διαρκούν αυτές οι αποστάσεις από τη μουσική;

Δεν είναι με το ρολόι (γέλια). Είναι κάποιες στιγμές που δεν ακούω μουσική καθόλου, και είναι κάποιες άλλες που ακούω μόνο μουσική. Εποχές, εννοώ, έτσι... Και αυτό έχει να κάνει με μια εσωτερική λειτουργία, που δεν μπορώ να σου την πω. Επειδή ούτε και εγώ την ξέρω. Αλλά θα σου έλεγα την περίοδο που παίζω, κάνω live, όταν ταξιδεύω πολύ, ακούω πολλή μουσική. Είναι εποχές που θέλω την απόλυτη παύση, που είναι και αυτή μια πολύ σημαντική στιγμή της μουσικής.

Μουσική και στίχος

Όταν ακούτε για πρώτη φορά ένα τραγούδι, τι ακούτε πρώτα, τη μουσική ή τον στίχο;

Αυτά πάνε μαζί. Ακούω τη φωνή, ακούω τη μουσική, ακούω την ενορχήστρωση, ακούω και τον στίχο.

Ταυτόχρονα με το πρώτο άκουσμα; Ναι. Πιο πολύ θα με μαγέψει αρχικά ο ήχος, και στη συνέχεια ο στίχος.

Πρώτα τον ήχο και ύστερα τον στίχο...

Ναι, είμαι πιο πολύ μουσικός. Επειδή το τραγούδι, είναι τραγούδι, και ο στίχος παίζει πολύ σημαντικό ρόλο, νομίζω ότι, ίσως, ο στίχος να είναι λίγο πιο πολύ αυτός ο οποίος θα προσεχθεί, έστω και 1% παραπάνω.

Ποια στοιχεία καθορίζουν ένα τραγούδι ως καλό ή κακό;

Δεν υπάρχει καλό ή κακό. Υπάρχει καλό, κακό, αδιάφορο, λειτουργικό απλά, σκιρτητικό. Είναι πολλές οι κατηγορίες... Για μένα είναι άλλο αυτό που θα κρίνω εγώ, από αυτό που θα κρίνει εσύ ή ένας άλλος.

Εσείς πώς το κρίνετε;

Δεν μπορώ να σου πω ότι, εάν δεν έχει αυτά τα στοιχεία, δεν είναι καλό. Διότι, εμένα μπορεί να μου αρέσει και ένα τραγούδι που είναι δημοτικό. Το οποίο μπορεί να μην έχει καμία σχέση με σοβαρότητα (αν θέλεις). Μπορεί να είναι ένα σκωπτικό τραγούδι, το οποίο λατρεύω. Τα σκωπτικά κομμάτια που ακούγονται στις Αποκριές, τα παραδοσιακά, είναι από τα κομμάτια, τα οποία αγαπώ πάρα πολύ, και τα λέμε «γαμο-τράγουδα». Θέλω να πω ότι αυτό δεν έχει σχέση με την κοσμιότητα, εάν αυτό συζητάμε... Καθόλου. Μου αρέσουν μερικά κομμάτια, έτσι, πολύ λαϊκά. Όταν εγώ τραγουδούσα με την Οπισθοδρομική τότε, το «Καρδιά μου καμένη», το κομμάτι παλαιότερα θεωρείτο ένα τραγούδι δευτέρης διαλογής. Δεν θεωρείτο σοβαρό τραγούδι. Εγώ, όμως, με αυτό το τραγούδι συγκινήθηκα πάρα πολύ, και το τραγουδούσα. Δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος τρόπος με τον οποίο συγκινείται κάποιος.

Θέμης Καραμουρατίδης (συνθέτης), Ελευθερία Αρβανιτάκη, και Λήδα Ρουμάνη (σικουργός)

«Είναι εποχές που θέλω την απόλυτη παύση, που είναι και αυτή μια πολύ σημαντική στιγμή της μουσικής»

«Όλες οι τέχνες έχουν μαγεία, κάτι το οποίο είναι εξωλεκτικό και ποτέ δεν μπορείς να το περιγράψεις»

Εμείς έχουμε όριο. Δηλαδή, προτιμώ με κάποιον τρόπο -μουσικά πάντα- να κάνουμε το κοινό να είναι λίγο πιο ήσυχο, παρά να δυναμώσουμε. Ανάλογα με τη συνθήκη. Ανάλογα με το πού παίζεις και με τι συνθήκες παίζεις. Σε ένα κλαμπ, δηλαδή, που είναι πολύ πιο φυσιολογικό ο κόσμος να μιλάει, είναι περισσότερο επικοινωνιακός με τον δίπλα του, γιατί πίνει και έρχεται εκεί με μια άλλη διάθεση. Είναι μια διαδικασία που μ' αρέσει πάρα πολύ προσωπικά, έχεις όμως κι άλλους τρόπους να τραγουδάς. Όταν βρίσκεσαι σε ένα θέατρο και υπάρχει απόλυτη ησυχία, εκεί έχεις έναν άλλο τρόπο να τραγουδάς.

Τι σημαίνει για εσάς η λέξη ψυχαγωγία;

Η αγωγή της ψυχής.

Δηλαδή ένα καλό τραγούδι κάνει

δή, με το όλον τους, με το σύνολο της προσωπικότητάς τους, που θεωρώ, με ένα τρόπο, δασκάλους μου επίσης.

Διάβασα κάπου, ότι ο Μάνος Χατζιδάκις ζήτησε να σας γνωρίσει σε προσωπικό επίπεδο για πρώτη φορά, αλλά δεν βρήκα πουθενά τι σας είχε πει στην πρώτη εκείνη συνάντησή σας. Θυμάστε τι σας είχε πει;

Ναι, έκανε παραστάσεις στον Σύριο. Την πρώτη μας συνάντηση τη θυμάμαι πάρα πολύ καλά, λέξη-λέξη. Επειδή αυτά δεν ανακοινώνονται, μου κάνει εντύπωση τι μπορεί να έχετε διαβάσει.

Δεν διάβασα τι σας είχε πει.

Άρα, δεν θα το 'χω πει...

Διάβασα απλώς ότι σας προσκάλεσε για μια πρώτη γνωριμία. Και σας ζητάω τώρα, αν θα θέλατε να μας πείτε τι σας είχε πει.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Μετά την καταστροφή, η καταστροφή του 'μετά'

Ιστορίες αλλιώς // Ταχέως περιστρεφόμενοι, περιδινιζόμενοι, στο λούνα παρκ ενός κόσμου τόσο λαχανιασμένα επιταχυνόμενου και μεθυστικού που, όπως το περιέγραψε κι ο Βιριλιό, κανείς δεν μπόρεσε να προβλέψει, πόσω μάλλον να κάνει κάτι να προφυλαχθεί από το 'Μεγάλο Δυστύχημα' που ερχόταν

ΤΙΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Μπορεί να μη ζούμε στην κυριολεξία σκηνές Mad Max. Μετρούμε, ωστόσο, τις ημέρες και τα έργα 'μετά την καταστροφή', με αυτήν εννοώντας το αιφνίδιο (αλλά αδήριτο) σκάσιμο της Μεγάλης Φούσκας, τα ερείπια που σηματοδοτούν πόσο κούφια ήταν η πομφόλυγα της πλαστικής, δάνειας ευημερίας των τελευταίων swinging δεκαετιών της Ερυσίχθονος καταναλωτικής κοινωνίας μας. Ξαν τη γλαύκα της Αθηνάς, προκύπτει η ευκαιρία για μια φιλοσοφική κριτική του υπερκαταναλωτισμού, ως εκμαυλιστικής διαστροφής της βιολογικής μας φύσης και των φιλοσοφικώς οριζόμενων όρων της πραγματικής ευδαιμονίας μας. Όταν το 'όλο και πιο πολύ' δεν είναι ποτέ αρκετό, το 'όλο και πιο λίγο', τώρα, είναι άραγε αρκετή τιμωρία;

Λέτε να φταίει για όλα η 'ντόπα' της ντοπαμίνης ή της σεροτονίνης; Στις κάσες με τα βιβλία που έφερα από το Λονδίνο (παρηγορία στις ερημιές εδώ στην άβιβλο νήσο) βρήκα το 'American Mania: When More is Not Enough', του Dr Peter C. Whybrow, MD. Ο ψυχολόγος γιατρός επιχειρεί μια ιατρο-βιολογική εξήγηση σε ό,τι αποδίδει ως ψυχο-κοινωνιολογικό φαινόμενο της αμερικανικής απληστίας, που στη Βρετανία το ζήσαμε εκφρασμένο με το θαταστικό 'there is no society' και το διαλυτικό, κοινωνίας κι ανθρώπων, 'greed is good', το νεοφιλελεύθερο credo ότι η απληστία είναι καλή. Που τόσο ακριβά πληρώνουν, φτναιίνοντας αναγκαστικά τώρα σε γενική απαξίωση, ελληνική κοινωνία και άνθρωποι. Κι οι Κύπριοι, αν ολιγότερο στο μέτρο μόνο που δεν το εννόησαν, όπως και σε τόσα άλλα καθυστερημένοι κακέκτυποι μιας δυστοπίας που εξήγε η καπιταλιστική μητρόπολη. Με ένα κλικ, και να, εννοώ το Κλικ, το περιοδικό της γκλαμουριάς στην εκμαυλιζόμενη τότε Ελλάδα, πώς παραμερίστηκαν, θυμηθείτε, οι ελληνικές φιλοσοφικές αρετές του μέτρου και της αυταξίας ως 'μίζερες', πώς λιγωμένες για το αμερικανίζον Όνειρο της άνευ ορίων Αφθονίας τυλίχθηκαν μεθυστικά η ελληνική κι η κυπριακή κοινωνία στον Ύπνο του Λόγου, τα τέρατά του τώρα που μας γεννά. Πόσο 'μίζερες', κυριολεκτώντας τις συνέπειές τους, ήσαν, κ. Κωστόπουλε, οι εθιστικές στην οικονομία της επιθυμίας, λιβιδινικές παραινέσεις σας, ή να πω... παραισθησιογόνες ενέσεις σας που έφεραν τη σημερινή απόλυτη μζέρεια;

Κι όμως, παρά την απίστευτη, ξεθεωτική (run intended) δίψα για περισσότερα και περισσότερα, οι Αμερικανοί, ακόμη και στους καιρούς της μεγάλης πλημμυρίδας των αγαθών, έμοια-

ζαν εξουθενωμένοι, εξαντλημένοι στην πολλή εργασία, απογοητευμένοι και, πάντως, όχι ικανοποιημένοι. Στο πιο πλούσιο κράτος στον κόσμο (σε ό,τι αφορούσε τη ζωή των υπερκαταναλωτών πολιτών του, πάντως), οι κακέκτυποι επιδημικά επίπεδα άγχους, η παχυσαρκία, η στενότητα χρόνου, έγιναν δεκτά σαν μέρος άφευκτο κι αναπόσπαστο της καθημερινής ζωής. Το Αμερικανικό Όνειρο έδειχνε τις εφιαλτικές του απόψεις κι οι υπερκαταναλωτές Αμερικανοί και, καταπόδι τους, οι κακέκτυποι μιμητές τους στον τόπο μας, κατήντησαν υπερκαταναλωμένοι από αυτό.

Επιχειρεί, λοιπόν, ο Dr Peter C. Whybrow να ερμηνεύσει τα φρενήρη, ή ψυχαναγκαστικώς φρενιτιώδη επιτεύγματα των Αμερικανών, αλλά και την υπερβολική, πέραν κάθε μέτρου ικανοποίησης υπερκαταναλωση των Αμερικανών στη βάση της κατανόησης της βιολογίας των μηχανισμών αμοιβής (reward system) του εγκέφαλου - τις ορμονικές εκκρίσεις της ντοπαμίνης και της σεροτονίνης, δίνοντας για πρώτη φορά, ίσως, μια πλήρη 'ψυσιολογική', βιολογική εξήγηση της εθιστικής μανίας της υπερκαταναλωσης. Το έργο του Peter C. Whybrow φωτίζει κρίσιμους παράγοντες, γενετικούς και κοινωνικούς, προσθέτοντας στις ψυχοκοινωνιολογικές και βιοκοινωνικές έτσι ερμηνείες για το φρενήρες κυνήγι του κέρδους, της (αυτοβασανιστικά) ανελέητης θήρας της προσωπικής ανάδειξης κι ικανοποίησης, που κατέληξαν να καταστούν όχι μόνο παράγοντες διαλυτικοί μιας κοινωνίας, αλλά και προσωπική Άτη των πολιτών της.

Η στέρψη της στέρσης

Ταχέως περιστρεφόμενοι, περιδινιζόμενοι, στο λούνα παρκ ενός κόσμου τόσο λαχανιασμένα επιταχυνόμενου και μεθυστικού που, όπως το περιέγραψε κι ο Βιριλιό, κανείς δεν μπόρεσε να προβλέψει, πόσω μάλλον να κάνει κάτι να προφυλαχθεί από το 'Μεγάλο Δυστύχημα' που ερχόταν. Με τις τεχνικές γεύσεις που έκαναν τα χάμπουργκερ και τις τηγανιτές πατάτες των ΜακΝτόναλντ καταστροφικά εθιστικά, με την όρεξη, την προσοχή και την επιθυμία να κλεβόνται από μίαν αποσπασματική αντίληψη της ζωής, όπως τα θραύσματα των 'διακοπών' - αστραπή, fast travels και time-breaks στις γωνιές της γης, τις εξωτικές τροφές έξω από κάθε οικεία συνήθεια του τόπου και της εποχής, τα ανακλαστικά της αυτοσυντήρησης και της επιβίωσης ανθρώπων και κοινωνιών εξαπατήθηκαν, ώστε όλοι, σε μαζική παράκρουση, να πιστέψουν ότι ο παράδεισος της αφθονίας που θάμπωνε τα μάτια προσέφερε πραγματικές 'επιλογές' κι όχι 'προκάτ' παγίδες μιας ελευθερίας τόσο απατηλής όσο κι οι ίδιοι οι ψεύτικοι, παραισθησιογόνοι πειρασμοί στους οποίους οι 'ελεύθερες επιλογές' εθίζονταν. Πάνω απ' όλα, καταστράφηκε, αναστρεφόμενη, η ενστικτώδης σοφία της επιβίωσης που, από βιολογικής συστάσεως του ανθρώπου, ήταν προσανατολισμένη στο να προστατεύει τον άνθρωπο από τις δύσκολες περιστάσεις της... στέρσης, όχι της αφθονίας. Ειρωνικά, ενώ από καταβολής μας σε τούτη τη γη ήμασταν ρυθμιζόμενοι να επιβιώνουμε τις προκλήσεις της σπάνιας, της στέρσης και του κιν-

δύνου, βρεθήκαμε λιγότερο προετοιμασμένοι να αντέξουμε τις ανελέητες προτάσεις και την αγχωτική αφθονία της υπερκαταναλωτικής κοινωνίας μας.

Η παλαιά σοφία της πολιτικής κοινωνίας

Ποια παλαιά σοφία θα μας μάθει ή θα μας θυμίσει πάλιν τη σύμφωνη με τη φύση μας ευδαιμονία της προσωπικής τελείωσης, της μετρημένης πλησμονής; Ποιοι δάσκαλοι και ποια βιβλία θα μας επαναφέρουν στην ορθή ανάγνωση των Αρχών του Διαφωτισμού που, αντλώντας από την Αθήνα του Περικλή και τη Σπάρτη του Λυκούργου, στήριξαν το ελπιδοφόρο (τότε) ξεκίνημα της Αμερικανικής Δημοκρατίας, όπως τη θαύμασε το 1835 ο στην πρωτο-κοινωνιολογική εικόνα του για την 'Democracy in America' ο Alexis de Tocqueville; Τα ιδανικά, δηλαδή, της προσωπικής ελευθερίας και των αναφαίρετων δικαιωμάτων του ανθρώπου, που απετέλεσαν το θεμέλιο του αμερικανικού συστήματος οικονομικής δημοκρατίας, πριν αυτό εκφυλισθεί να σημαίνει τη ναρκωτική ηδονή της υλικής αφθονίας;

Παντού, και πρώτα απ' όλα στην Αμερική την ίδια, πριν μας καταφθάσει δώθε με τους όρους ενός ανίκητα πολύμορφου μάρκετινγκ, παρασύροντας τον λόγο της πειθούς με τους κρύφτους κι άλογους πειθαναγκασμούς των 'hidden persuaders' της λιβιδινικής οικονομίας, η καταναλωτική μανία διατάραξε εκείνη τη ζωτική ισορροπία, όπου οι ελευθερίες της ατομικής ζωής και η κοινοτική ζωή συνδιαλέγονται

και εξισορροπούν σε ένα αμοιβαίο πλεονέκτημα, που προάγει ταυτόχρονα την ανθρώπινη ευτυχία και διασφαλίζει τον πολιτικό πολιτισμό. Αντ' αυτής, στην καταναλωτική μας φρενιτιδα, αφεθήκαμε έρμαιο στην καταστροφή του να ανταλλάξουμε την προσωπική ευδαιμονία ως 'επιμέλεια βίου' του ολοκληρωμένου, 'φρόνιμου' ανθρώπου με την άπληστη υπερβολή της βουλιμικής επιθυμίας και τον εθνικό, φιλοσοφικό ιδεαλισμό της παιδείας μας με την αστόχαστη κατανάλωση.

As αφήσουμε τα ανάπηρα, παραμορφωτικά σκιάχτρα των ψευδώνυμων ολόγκαν κι as επιστρέψουμε στην πραγματική φιλοσοφία του Άνταμ Σμιθ, καθηγητού, θυμίζουμε, της... Ηθικής Φιλοσοφίας στη Γλασκώβη του Σκωπτικού Διαφωτισμού, όταν ακόμη, στο αριστοτελικό πνεύμα, η Οικονομία ήταν θεραπευτική της ηθικής τελείωσης των ανθρώπων. Τον Άνταμ Σμιθ που πίστευε, πάντα αριστοτελικά, ότι η κοινωνία είναι εκείνη που δίνει το πλαίσιο για τη μόρφωση κι ανάδειξη των ανθρώπων σε ηθικά όντα. Γιατί, για τον διαστρεβλωμένο από τον νεοφιλελευθερισμό σήμερα Άνταμ Σμιθ, η κοινωνική ελευθερία δεν εννοείτο ως η αρνητική ελευθερία από κάθε κοινωνικό έλεγχο, αλλά ως αγωνιστική ελευθερία του ατόμου από τα πάθη του, ώστε να διοχετεύει την ενέργειά του σε κοινωνικά ευεργετικές συμπεριφορές στο πλαίσιο της τοπικής αγοράς του.

Η αρχαία αλήθεια παραμένει, κι ο Σκώτος φιλόσοφος στέκει αληθής στα κελεύσματα του Φιλοσόφου, ότι η ανθρώπινη ευδαιμονία συνιστά ένα μακροπρόθεσμο πλάνο, ένα 'τελικό' άθροισμα των διαπραγματεύσεων και σωφρόνων εξισορροπήσεων, των 'στοχαστικών προσαρμογών' της καθημερινής ζωής. Είναι, έτσι, μακροπρόθεσμο που πρέπει να στοχαζόμαστε και να προσαρμόζουμε τη ζωή μας, στο φως της πρακτικής φιλοσοφίας του Αριστοτέλη, αλλά και του αναπροσαρμοσμένου οράματος του Άνταμ Σμιθ, ώστε να ελέγχουμε με σωφροσύνη τις ατομικές επιθυμίες και αυθόρμητες ορέξεις, προάγοντας με το όραμα, τις πράξεις και τις επιλογές μας την υγεία της πολιτικής μας κοινωνίας.

Στους άσχημους καιρούς της στέρσης, σήμερα, με μειωμένα κι ατροφικά πια τα ανακλαστικά προσαρμογής σε αυτήν, as θυμηθούμε τα μαθήματα της Πενίας και της Ανάγκης στον «Πλούτο» του Αριστοφάνη. Κι as ξαναπάσουμε την τέχνη την παλαιά, την από τη φύση μας διδαγμένη, τροφή της καρτερίας και των πιο ουσιαστικών ηθικών μας, 'διανοητικών' αρετών. Με τον στίχο του Σαίξπηρ, στον τραγικό Βασιλέα Αηρ: 'That art most rich, being poor; most choice forsaken, and most loved despised! Thee and thy virtues I seize upon' (σκηνή Α', στ. 253 sq).

www.simerini.com.cy

Βιβλιονηλασίες // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Ιατροσοφικόν

Προσφάτως ήλθε στο φως με τη χορηγία του Ιδρύματος Αναστάσιος Λεβέντης μια αξιόλογη δίγλωσση έκδοση 700 σελίδων, εργώδες πόνημα τετραμελούς ομάδας από τους Ανδρέα Δημητριάδη, που ανέλαβε την έκδοση του πρωτότυπου κειμένου και την εισαγωγή, Κυριάκο Δημητριάδη τη μετάφραση με επεξηγηματικές υποσημειώσεις, Γεώργιο Χατζηκυριάκου την ταυτοποίηση της ενδημικής κλωρίδας και Γεώργιο Χατζηκωστή τη φιλογολική επισκόπηση του ελληνικού κειμένου. Η άρτια σχεδιαστική και φωτογραφική επιμέλεια οφείλεται στον Άκη Ιωαννίδη. Το σχολιασμένο με φυτολογικές και πραγματολογικές παρατηρήσεις λαογραφικό περιεχόμενο του έργου, που συνείρει φαρμακολογικά, ιστορικογεωγραφικά, κοινωνιολογικά και γλωσσολογικά στοιχεία, εμπλουτίζει τις πρωτογενείς πηγές αναφοράς της Κυπρολογικής Γραμματείας και καθίσταται προσβάσιμο σε αγγλόφωνους και άλλους ξένους μελετητές. Πρόκειται για το «Ιατροσοφικόν», μια μνημειώδη συλλογή από ευρηματικές συνταγές λαϊκής «ιατροφιλοσοφίας» με περιγραφικές οδηγίες φαρμακευτικής οιοει εκτέλεσης, που δίδονταν από εμπειρικούς θεραπευτές της μοναστικής αδελφότητας του Μαχαιρά. Τα παραδοσιακά αυτά ιατροσόφια αυτοσχέδια διάγνωσης και πρακτικής θεραπευτικής αγωγής συνδέονται με πληθώρα γνωστών ασθενειών είτε λησμονημένων σήμερα νοσημάτων, που επικυριάζαν στην Κύπρο τους προηγούμενους αιώνες.

Ο ογκώδης τόμος, μοναδικός στο είδος του από την άποψη της πλέον εκτενούς περιεκτικής συλλογής ιατροσοφικών συμβουλών, έχει τη δική του κειμενική και εκδοτική ιστορία: το χειρόγραφο του 1865, ήτοι ο «Κώδικας Μαχαιράς Α. 18», που ο Ηγούμενος της ομώνυμης μονής και Επίσκοπος Λήδρας Επιφάνιος ευγενώς παρεχώρησε προς έκδοση και αγγλική μετάφραση, γραμμένο από τον ιερομόναχο Φιλόθεο σε κυπριακή διάλεκτο, ανάμικτη με παρεμφερμένους λόγιους τύπους, προέρχεται από το πρωτότυπο χειρόγραφο του 1849, συγγραφέας του οποίου υπήρξε ο Μητροφάνης, σκευοφύλακας της Μονής Μαχαιρά. Η διαφοροποιημένη δημοσίευσή του το 1924 από τον μοναχό Φιλάρετο καθιστά αδύνατη τη σύγκριση με το απολεσθέν αρχικό κείμενο. Η ιστορική, κατ' αρχάς, αναδρομή της εμπεριστατωμένης εισαγωγής αναφέρεται στον ρόλο, που διαδραμάτισαν τα μοναστήρια ως θεραπευτήρια ελλείψει ιατρών στις αγροτικές ιδίως περιοχές μέχρι τις αρχές της Αγγλοκρατίας. Ειδικότερα, η Μονή Μαχαιρά ανεδείχθη το κατ' εξοχήν θεραπευτικό κέντρο με το «Ιατροσοφικόν» του Μητροφάνους να εισηγείται αποτελεσματικές θεραπείες και θαυματουργά βότανα, συμ-

φωνα με τις αφελείς πεποιθήσεις, αλλά και τη βαθιά θρησκευτική πίστη της εποχής. Το πρώτο μέρος του βιβλίου επιστεγάζουν φωτοαντίγραφα του δερματόδετου καλύμματος με ανάγλυφες αφηρημένες διακοσμώσεις, εμπνευσμένες από τον φυτολογικό κόσμο, όπως και ορισμένες έγχρωμες σελίδες του χειρόγραφου έργου, που αποθησαυρίζεται στη βιβλιοθήκη της Μονής υπό τον τίτλο Φυλλάδιον και Ιατροσόφιον. Στο δεύτερο μέρος, πλην των θρησκευτικών αιγιμάτων, ορισμένων ηθικοπνευματικών παραινέσεων και μιας διήγησης για τα Άγια Πάθη στις πρώτες σελίδες, συμπεριλαμβάνονται οι συνταγές του χειρογράφου με αριθμηση των γραμμών στην αριστερή σελίδα, ενώ στη δεξιά η αγγλική μετάφραση των συνταγών, που ανέρχονται στις 764. Στο παράρτημα Ι οι άλλες μη αριθμημένες συνταγές του Ιατροσοφικού του Μητροφάνους, κατά την έκδοση του Φιλάρετου, δεν καταγράφονται στον Κώδικα του Μαχαιρά. Ακολουθούν ευρετήριο ασθενειών, γλωσσάριο και βιβλιογραφία. Στο τρίτο μέρος καταγράφονται τα ενδημικά φυτά με την επιστημονική και λαϊκή τους ονομασία, οι ιδιότητές τους, όπως περιγράφονται στις διάφορες συνταγές, καθώς και συναφείς ενδιαιτήσεις πληροφωρίες. Επί πλέον, επιτάσσεται κατάλογος έγχρωμων φωτογραφιών τους.

Από τις πολλαπλές συνταγές, που αφορούν τόσο σε σωματικές όσο και σε ψυχικές αρρώστιες, αποσπούμε ενδεικτικά: «...διά την κριθαρκάν των ομματοφύλλων: Λάβε σαράντα μύρμηκες (ίλιμπούρους), κόψε τα κεφάλια τους, ρίξε τα, τους δε λοιπούς κοπάνισας, βάλε τους επάνω εις την κριθαρκάν, δέσε τους και θεραπεύεται». Εάν σήμερα το κέρατο του ρινόκερου πωλείται σε τιμές μαύρης αγοράς, επειδή θεραπεύει μεταξύ άλλων και τον πονοκέφαλο, το Ιατροσοφικόν συμβουλεύει ανέξοδα: «Εισ πόνον κεφαλής: Φύλλα του κλημάτου κουπανίσας βάλε εις την κεφαλήν και εις το μέτωπον και ωφελεί». Ενώ «Διά την μελαγχολίαν και την υποχονδρίαν» συνιστάται: «Λάβε 30 δρ. σκόρδον καθαρισμένον και 30 δρ. σταφίδια μαύρα χωρίς τα κοκκόνια και 3 δρ. μουσκοκάρφια- κοπάνισέ τα όλα καλά και κάμε τα χάπια ωσάν ρεβίνθια, και δίδε του πάσχοντος τρία το πρωί και δύο το βράδυ και είναι πολλά ωφέλιμα». Τέλος, «Διά να είσαι υγιής όλον τον χρόνον: Έπαιρνε κάθε ταχύ όλον τον Μάιον τρεις κορυφές πήγανον και τρεις πετόνικα, κοπάνισέ τα και βράζε τα με νερόν και πίννε το και θέλεις είσαι υγιής όλον τον χρόνον εκείνον».

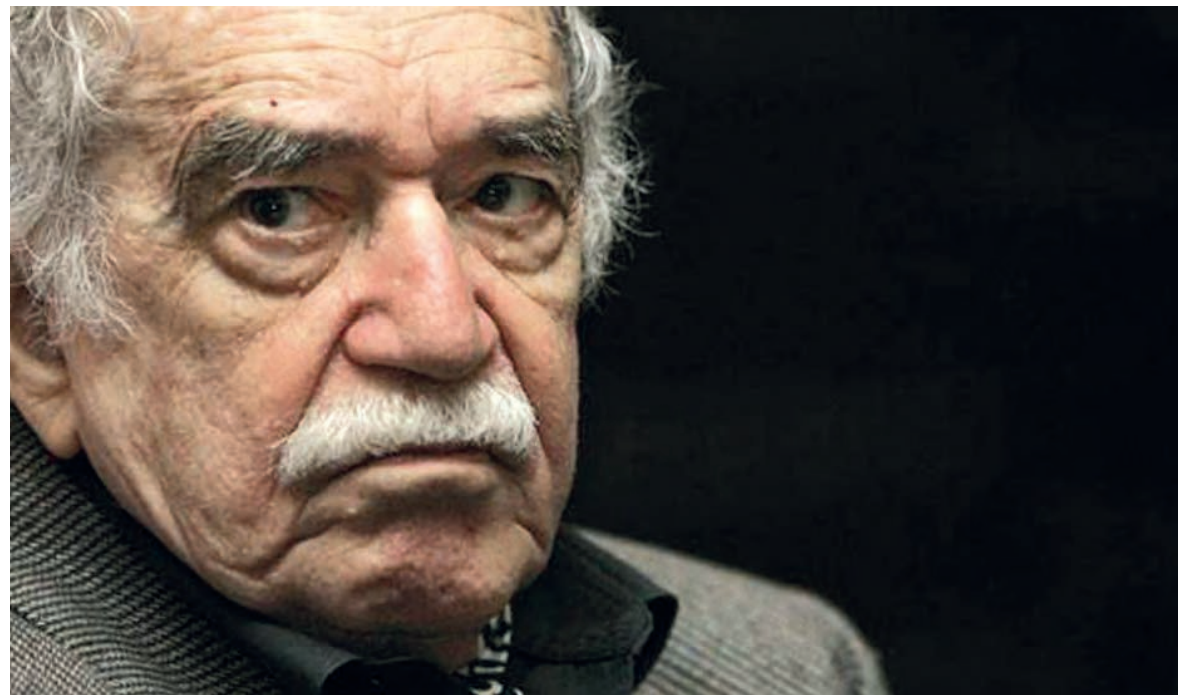

Ιδεοσκόπιο // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Επιστροφή στο Μακόντο της Μαρκεσιανής Μυθιστορίας

chrysothemisch1@gmail.com

Με τη συμπλήρωση σήμερα δύο χρόνων από την εκδημία του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες, του σημαντικότερου ίσως μετά τον Θερβάντες ισπανόφωνου μυθιστοριογράφου, δεν θα μπορούσαμε να μην επιστρέψουμε στο Μακόντο των συνεκδοχικών του συμβολισμών: από την ευρηματική αλληγορία της ιδεοπλαστικής εντοπιότητας στη διατοπία και διαχρονία της καθημερινής και ιστορικής πραγματικότητας. Εκεί, ωστόσο, όπου τα αχαρτογράφητα τοπία της φανταστικής σύλληψης, υπερβαίνοντας τις συμβατικές γεωγραφικές συντεταγμένες, συναιρούν την οικουμενική διάσταση του Μαρκεσιανού ου-τοπικού σύμπαντος, ήτοι την υπερχωροχρονική αιωνιότητα του μαγικού ρεαλισμού μέσα από τα «Εκατό χρόνια μοναξιάς» της εμβληματικής του μυθιστορίας. Του μύθου της θελκτικής αφήγησης και της φαντασμαγορικής σκηνογραφίας, της Καφκικής «μεταμόρφωσης», αλλά και της ιδιότητας δημιουργικής μεταστοιχείωσης, που με τη χαρισματική γραφίδα του Νομπελίστα Κολομβιανού συγγραφέως αποκαλύπτει την αλήθεια ενός άλλου κόσμου, απομυθοποιώντας την Ιστορία στην πιο πειστική αποτύπωση της Λογοτεχνίας: της υψηλής τέχνης του Λόγου, που ο Μάρκες σε μια συνέντευξή του είχε παρομοιάσει με ξυλουργική, «μια δουλειά τόσο σκληρή όσο να φτιάχνεις ένα τραπέζι», τονίζοντας τη σχέση και των δύο με την πραγματικότητα και τις ανάλογες «τεχνικές που πρέπει να εξασκεί με συνεχή εργασία».

Πολυπρόσωπη τοιογραφία

Εξέχουσα θέση, λοιπόν, στη μυθιστορηματική έκφραση της σύγχρονης παγκόσμιας Λογοτεχνίας κατέχει το κορυφαίο του έργου, που του χάρισε την καθολική αναγνώριση. Στο επίκεντρο της πολυπρόσωπης αριστοτεχνικής τοιογραφίας το φανταστικό χωριό Μακόντο, που

ξεδιπλώνοντας τις ατέλειωτες ιστορίες της οικογένειας Μπουενδία, συνυφαίνει με τα γενεαλογικά νήματα των εφτά γενιών της το χρονικό της συλλογικής μνήμης και της σφυρηλάτησης της αγωνιστικής συνείδησης κόντρα στην τραγική μοίρα όχι μόνο της Κολομβίας, αλλά ολόκληρης της Λατινικής Αμερικής. Ενσάρκωση της εναγώνιας αυτής πάλης για δύο αιώνες, ο συνταγματάρχης Αουρελιάνο Μπουενδία με τη σισύφεια ηρωική πορεία από την ώρα της υπέρτατης προσφοράς ως τη στιγμή της έσχατης παρακμής και της προσωπικής εκμηδένισης. Ενδεικτικά, αποκρυπτογραφούμε τα μνύματα από τις πρώτες γραμμές μέχρι τις κατοπινότερες σελίδες και έως τον επίλογο του μνημειώδους μυθιστορήματος: «Πολλά χρόνια αργότερα, στο εκτελεστικό απόσπασμα, ο συνταγματάρχης Αουρελιάνο Μπουενδία θα θυμόταν εκείνο το μακρινό απόγευμα που ο πατέρας του τον είχε πάει να γνωρίσει τον πάγο». «Ο Αουρελιάνο ήταν εκείνος που σκέφτηκε τον τρόπο με τον οποίο θα τους προστάτευε απ' τις διαλείψεις της μνήμης [...]. Μια μέρα έψαχνε για το μικρό αμόνι, που χρειαζόταν να φτιαχτεί, για να σφυρηλατεί τα μέταλλα και δεν μπορούσε να θυμηθεί τ' όνομά του. Ο πατέρας του του το είπε: «Ακμόνιον». [...] έγραψε τ' όνομα σ' ένα χαρτί και το κόλλησε με κόλλα πάνω στο μικρό αμόνι: «ακμόνιον». «Στην αρχή του δρόμου προς τον βάλτο είχαν τοποθετήσει μια ταμπέλα που έλεγε «Μακόντο» και μια άλλη, πιο μεγάλη, στον κεντρικό δρόμο, που έλεγε «Υπάρχει Θεός». Σ' όλα τα σπίτια είχαν γράψει κώδικες, για να θυμούνται τα αντικείμενα και τα αισθήματα. Το σύστημα όμως απαιτούσε τέτοια επαγρύπνηση και τέτοια ηθική δύναμη, ώστε πολλοί υπέκυψαν στη μαγεία μιας φανταστικής πραγματικότητας, που οι ίδιοι είχαν επινοήσει...». «... γιατί η πόλη με τους καθρέφτες (ή τους αντικατοπτρισμούς) ήταν προορισμένη να σαρωθεί από τον άνεμο και να εξοριστεί απ' τη μνήμη των

ανθρώπων [...] γιατί οι γενιές οι καταδικασμένες σε εκατό χρόνια μοναξιά δεν είχαν δεύτερη ευκαιρία πάνω στη γη».

Είναι ως οι παραβολικές αυτές σκέψεις και οι απευκαίσιες προφητικές φωνές να ηχούν για μας σήμερα επίκαιρα προειδοποιητικές. Εντούτοις, ο ραψωδός του Μακόντο στα περισσότερα έργα της επικής του μυθιστοριογραφίας εμπνέεται από τα αδιέξοδα πολιτικοκοινωνικά δρώμενα της χώρας του και τα δραματικά δεινά άλλων Λατινοαμερικάνικων χωρών. Από το Μακόντο έως την ανωνυμία μιας ή μερικών απ' αυτές, όπου στίνεται το επίσης αριστουργηματικό σκηνικό για «Το φθινόπωρο του πατριάρχη», όπλο αντίστασης κατά των αυτουργών της εξουσιαστικής βίας και της στιγμής δικτατορίας η συναρπαστική πένα του Μάρκες. Οι κραδασμοί της νοσηματοδοτούν τη δύναμη της υπαινικτικής σάτιρας, της ανατρεπτικής πολεμικής και της αφυπνιστικής μνήμης στο όραμα μιας ελεύθερης πατρίδας. As θυμηθούμε το πολιτικό του μυθιστόρημα «Η περιπέτεια του Μιγκέλ Λιτίν», όπου ο εξόριστος σκηνοθέτης από τον δικτάτορα της Χιλής περνά μεταμφιεσμένος τα σύνορά της στις αρχές του 1983, με σκοπό, κινηματογραφώντας τη λεπλητημένη πατρίδα του, να καταγράψει την «αποτρόπαιη σιωπή» μιας χώρας σε κατάσταση πολιορκίας.

Επιστρέφοντας στο Μακόντο αποφενακίζουμε μια άλλη μεταμφίεση των ιστορικών γεγονότων της Κολομβίας, που πυροδοτούν την εμπνευση του Μάρκες και αργότερα τη «Μνήμη της φωτιάς» του Γκαλεάνο: τη «Σφαγή της Απεργίας της Μπανάνας» το 1928, τη «Βιολένσια [Βία]» από τη δολοφονία του Γκαϊτάν το 1948 και τις αιματηρές συγκρούσεις συντηρητικών και φιλελευθέρων, που το 1953 στοίχισαν 180.000 νεκρούς. Όσα μυθογραφούνται στα «Εκατό χρόνια μοναξιάς» των Μακοντόνων από τον μεγάλο συγγραφέα της Κολομβίας κι έναν από τους μεγαλύτερους του κόσμου.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Έρμαν Έσσε, Ο λύκος της στέπας

Απόσπασμα της βδομάδας // Όταν ακούτε το ραδιόφωνο, ακούτε και βλέπετε τον αρχέγονο αγώνα ανάμεσα στην ιδέα και στο φαινόμενο, ανάμεσα στον χρόνο και στην αιωνιότητα, ανάμεσα στο θεϊκό και στο ανθρώπινο // Επιμελείται η **Μαρία Μηνά**

παίρνει, χωρίς επιλογή, ηλιθιωδώς και χωρίς διάκριση, κάποια μουσική που παίζεται κάπου, την παραμορφώνει ελεεινά και την ξερνάει σ' έναν χώρο ξένο, που δεν ανήκει σ' αυτήν, και παρ' όλα αυτά δεν μπορεί να καταστρέψει το αρχέγονο πνεύμα αυτής της μουσικής, το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να αποδείξει την ίδια την αμήχανη τεχνική του και την άψυχη λειτουργία του. Ακούστε καλά ανθρωπάκο, το έχετε ανάγκη! Ανοίξτε τ' αφτιά σας! Έτσι. Τώρα δεν ακούτε απλώς έναν Χέντελ κακοποιημένο από το ραδιόφωνο, που ακόμα και σ' αυτή τη φρικτή μορφή παρουσίας παραμένει θεϊκός, αλλά ταυτόχρονα ακούτε και βλέπετε, αξιότιμη κύριε, μια πετυχημένη παρομοίωση όλης της ζωής. Όταν ακούτε το ραδιόφωνο, ακούτε και βλέπετε τον αρχέγονο αγώνα ανάμεσα στην ιδέα και στο φαινόμενο, ανάμεσα στον χρόνο και στην αιωνιότητα, ανάμεσα στο θεϊκό και στο ανθρώπινο. Αγαππητέ μου φίλε, όπως ακριβώς πετάει το ραδιόφωνο την πιο υπέροχη μουσική του κόσμου, για δέκα λεπτά, χωρίς επιλογή, στους πιο απίθανους χώρους, σε αστικά σαλόνια και σε σοφίτες, σε συνδρομητές που εκείνη την ώρα φλυαρούν, καταβροχθίζουν το φαί τους, χασμουριούνται ή κοιμούνται, έτσι όπως ληστεύει, καταστρέφει, παραμορφώνει και βρομίζει την πνευματική ομορφιά αυτής της μουσικής, χωρίς όμως να καταφέρνει να θανατώσει εντελώς το πνεύμα της, ακριβώς με τον ίδιο τρόπο σπαταλά κι η ζωή, η λεγόμενη πραγματικότητα, το όμορφο παιχνίδι των εικόνων του κόσμου κι αφήνει ν' ακουστεί μετά τον Χέντελ μια διάλεξη για την τεχνική επισκόπηση του ισολογισμού στις μέτριες βιομηχανίες, φτιάχνει από τον μαγευτικό ήχο μιας ορχήστρας μια απηιστική, άμορφη μάζα από τόνους και παρεμβάλλει την τεχνική της, τη δραστηριότητά της, την άθλια ανάγκη της και τη ματαιοδοξία της παντού, ανάμεσα στην ορχήστρα και στο αφτί μας. Έτσι είναι όλη ζωή, μικρέ μου, κι εμείς πρέπει να την αφήνουμε έτσι, κι αν δεν είμαστε γάιδαροι, πρέπει να τη γελάμε κι από πάνω. Σ' ανθρώπους σαν κι εσάς δεν ταιριάζει καθόλου ν' ασκούν κριτική στο ραδιόφωνο ή στη ζωή. Καλύτερα να μάθετε πρώτα ν' ακούτε! Μάθετε να παίρνετε στα σοβαρά, αυτό που αξίζει να πάρει κανένας στα σοβαρά και με τ' άλλα να γελάτε! Η μήπως εσείς ο ίδιος έχετε κάνει κάτι καλύτερο, κάτι πιο ευγενές, πιο έξυπνο και πιο καλόγουστο; Α όχι, μεσίτε Χάρρυ, δεν έχετε κάνει τίποτε τέτοιο. Δημιουργήσατε από τη ζωή σας ένα φρικτό ιστορικό ασθένειας κι από τις ικανότητές σας μια δυστυχία. Όπως βλέπω εδώ, δεν ξέρατε να κάνετε σ' ένα όμορφο και γοητευτικό κορίτσι τίποτ' άλλο, παρά να του μπιήξετε ένα μαχαίρι στο κορμί και να το σκοτώσετε! Αυτό το θεωρείτε σωστό; (Σελ. 217-219)

Ο λύκος της στέπας του Έρμαν Έσσε κυκλοφορεί (και) από τις εκδόσεις Κάκτος, σε μετάφραση **Νίκου Μαστοράκη**

Αυτό που είχε στήσει μπροστά του κι επιδιόρθωνε ήταν μια συσκευή ραδιοφώνου. Στο τέλος άνοιξε το μεγάφωνο και τότε ακούστηκε μια φωνή να λέει: «Εδώ Μόναχο. Ακούτε το Κοντσέρτο Γκρόσσο σε φα μείζονα του Χέντελ».

Η έκπληξη και η φρίκη μου ήταν απεριγράπτες, όταν πραγματικά το διαβολικό αυτό τενεκεδένιο χωνί έφτυσε αμέσως εκείνο το μείγμα από βραχνή βρόμα και ξαναμασπημένη τσίχλα, που οι κάτοχοι των γραμμοφώνων κι οι συνδρομητές του ραδιοφώνου έχουν συμφωνήσει ν' αποκαλούν μουσική. Πίσω απ' αυτή τη θολή βραχνάδα και τα κρωξίματα αναγνώριζες, σαν πίσω από τη βρόμικη κρούστα παλιάς υπέροχης εικόνας, την υψηλή δομή αυτής της θεϊκής μουσικής, το βασιλικό της μεγαλείο, την πλατιά ψυχρή πνοή της

και τον πλούσιο ήχο των εγχόρδων της.

«Θεέ μου», φώναξα με φρίκη, «μα τι κάνετε, Μότσαρτ; Είστε με τα σωστά σας ή μήπως κάνετε επίτηδες αυτή την κτηνωδία; Μας παρουσιάζετε αυτή τη φοβερή συσκευή, τον θρίαμβο του καιρού μας, το τελευταίο του νικηφόρο όπλο στην εξολοθρευτική μάχη κατά της τέχνης; Ήταν ανάγκη, Μότσαρτ;»

Ω πώς γελούσε ο μυστηριώδης αυτός άνθρωπος, πόσο ψυχρά κι απόκοσμα γελούσε! Το γέλιο του δεν είχε ήχο και παρ' όλα αυτά γκρέμιζε τα πάντα. Έβλεπε ευχαριστημένος τα μαρτύριά μου, γύριζε τις καταραμένες βίδες κι άλλαζε συνεχώς θέση στο τενεκεδένιο χωνί. Άφησε γελαστός την παραμορφωμένη, την άψυχη και δηλητηριασμένη μουσική να πλημμυρίσει τον χώρο και μου έδωσε, επίσης γελαστός, την

απάντησή του: «Παρακαλώ όχι πάθος, κύριε γείτονα! Αλήθεια, προσέξτε εδώ το ριταντάρντο; Οραία έμπνευση, ε; Ναι. Και τώρα, ανυπόμονε άνθρωπε, αφήστε τη σκέψη αυτού του ριταντάρντο να εισχωρήσει μέσα σας. Ακούτε τα μπάσα; Η είσοδός τους είναι θεϊκή. Αφήστε αυτή την έμπνευση του γέροντα Χέντελ να διαπεράσει και να ηρεμήσει την ανήσυχη καρδιά σας! Ακούστε λοιπόν, ανθρωπάκο, χωρίς πάθος και χωρίς ειρωνεία, πώς πλανιέται η μακρινή μορφή αυτής της θεϊκής μουσικής πίσω από το πραγματικά, απελπιστικά πλήθιο περίβλημα της γελοίας αυτής συσκευής. Παρατηρήστε το και κάτι θα μάθετε κι απ' αυτό. Προσέξτε πώς αυτό το τρελό ηχητικό χωνί κάνει εμφανώς το πιο βλακώδες, το πιο άχρηστο και το πιο απαγορευμένο πράγμα στον κόσμο»